

Uus romaan Ene Mihkelsonilt

Ene Mihkelsoni "Katkuhaud" räägib asjadest, mis puudutavad lähedalt kõiki eestlasi. Romaani minategelane hakkab uurima, mis juhtus tegelikult II maailmasõja lõpus ja selle järel. Kuid keerulise aja keerulisi valikuid ja suhteid peegeldav tõde on nagu katkuhaud, mida peljatakse lahti kaevata.

18. mail kell 17 esitleb kirjastus Varrak raamatut Balti Raamatumessil.

RAAMAT

EESTI KIRJASTUSTE LIIDU AJALEHT

Nr 5 (17)

17. mai 2007

sisu

Tähine laotus tantsib

Saatuse tahtel ilmus Debora Vaarandi uus luulekogu "Tähine laotus tantsib" mõni päev pärast luuletaja lahkumist. Tegu on Mall Jõgi koostatud koondkoguga, mis sisaldab Debora Vaarandi luuleloomingu paremikku. Lisaks on raamatus avaldatud ka mõned tundmatud või vähe tuntud, vaid ajakirjanduses publitseeritud luuletused. Vt lk 6.

Tõrjutud mälestuste pinnaletõus

Üks ajaloo uurimise funktsioone seisneb mälu valikulisuse korrigeerimises ja sellega tegeleb Tony Judt oma 2005. aastal ilmunud raamatus "Pärast sõda. Euroopa ajalugu 1945. aastast". Raamatu haare on panoraamne, ulatudes 1945. aasta sõjamaastikest 2005. aasta läbikukkunud euroreferendumiteni. Loe Märt Väljataga artiklit Vt lk 3.

Maailmaga tuttavaks

Tänapäeval saab igaüks infot väga paljudest allikatest, eriti televisioonist ja Internetist. Tekib küsimus, kas teatmikirjanduse osatähtsus selle tõttu ei vähene? 1. augustil ilmub "TEA laste- ja noorteentsüklopeedia" esimene köide, seetõttu on põhjust selle küsimusega pöörduda kirjastaja Silva Tominga poole. Vt lk 10.

uudis

Argo esitles Moskvast Pavel Makarovi raamatut

Kirjastus Argo esitles 24. aprillil Moskvast Vanal Arbatil asuvas Näitlejate Majas Eesti teleajakirjaniku ja intervjuužanri meistri Pavel Makarovi raamatut "Prikosnovšiesja k nebesam" (Puudutades taevast), kuhu on koondatud 19 meie seast lahkunud vene ja eesti kultuuritegelase intervjuud. Vaid mõned nimed raamatust: Mikk Mikiver, Mati Unt, Vitali Solomin, Juri Nikulin, Natalja Gundareva, Nikolai Volkov, Arkadi Vainer. Valdavalt on tegemist lahkunute viimaste intervjuudega, justkui vaimse testamendiga järeltulevatele põlvedele.

Dom Aktjora suurde saali kogunes umbes kolmsada vene kultuuritegelast ja mõnikümme külast Eestist, et ligi kolme tunni pikkuseks kujunenud esitluse ja järgnenud banketi jooksul mälestada neid, kelle mõtted ja meenutused on raamatusse koondatud.

Kohal olid ka meie suursaadik Marina Kaljurand ja kultuuriatašee Andra Veidemann. Esitus oli meeleolukas, osalt planeeritud, osalt improviseeritud etteastete, sõnavõtte, laulude ja isegi tantsuga.

Ehkki Tõnismäe pronksõduri-saaga oli lähenemas oma kulminatsioonile (või just seetõttu), rõhutati esinemistes Eesti-Vene kultuurisuhete kestmise tähtsust ning poliitiliste vastasseisude kunstlikkust ja ajutisust.

Toimunu jäädvustas kogu pikkuses ja mitme kaameraga Moskva telekanal RTR-Kultura.

Täna algab Balti Raamatumess

Mis on Balti Raamatumess?

Igal aastal ühes Balti riigis toimuv raamatumess, mis sai alguse 1995. aastal Tallinnas ja on nüüd järjega jälle siia jõudnud. Mess keskendub toimumismaa kirjandusele ja kirjastustele, kuid esindatud on ka mitmed väliskirjastused, seekord Soomest, Rootsist, Lätist, Leedust, Venemaalt ja Saksamaalt.

Millal ja kus mess toimub?

17.-19. mail Tallinnas Saku Suurhallis. Mess on avatud neljapäeval ja reedel 11-19 ning laupäeval 11-18.

Kellele see mõeldud on?

Kõigile. Sisepääs on tasuta ja oodatud on nii täiskasvanud kui ka lapsed. Tulla võib pere ja sõpradega ning kasvõi kogu klassiga!

Mis messil toimub?

Programm on tihe. Kirjanduslikus kohvikus Muusa toimuvad raamatesitlused ja kohtumised autoritega. Laste lugemisloosis meisterdatakse, korraldatakse viktoriine ning põnevaid kohtumisi autorite ja kunstnikega. Töötatakse kokaraamatute esitlusköök ja Ceresse aed. Väljas on mitmed näitused.

Kas esitletakse ka uemat eesti ilukirjandust?

Jah. Esitlemisele tulevad mitmed romaanid: Ene Mihkelsoni "Katkuhaud", Armin Koomägi "Nägu, mis jäi üle", Tiina Laanemi "Väikesed vanamehed" ja Heiti Kenderi luulekogu "Möeldes seksile".

Kas raamatuid osta ka saab?

Kirjastused müüvad messil uudiskirjandust, samuti vanemaid raamatuid. Oma tegemisi tutvustavad ka suuremad raamatukaupmehed ja raamatuklubid ning vaadata saab Eesti esimest raamatupoodi ratastel.

Neli korda päevas loositakse külastajate vahel hinnalisi raamatuid messil osalevatelt kirjastustelt. Messihalli sisenemisel küsige loosikupongi ja osalege loosimisel.

MESSIPROGRAMM

Neljapäev, 17. mai

Heino Pedusaare "Tardunud helide maailma" esitleb Koolibri. TEA laste- ja noorteentsüklopeediat esitleb TEA Kirjastus. Rootsi keele õpikuid tutvustab Ilo. EE 15. köidet "Maailma maad" esitleb Eesti Entsüklopeediakirjastus.

Reede, 18. mai

Kohtumise Soome kirjaniku Elina Hirvoneniga korraldab Varrak. Tiina Laanemi romaani "Väikesed vanamehed" esitleb Eesti Päevaleht. Kohtumise Diana Leesaluga korraldab Eesti Lastekirjanduse Keskus. Thomas Langi (Saksamaa) raamatut "Unter Paaren" esitlevad Frankfurt Book Fair ja Goethe-Institute (Tallinn). Ene Mihkelsoni romaani "Katkuhaud" tutvustab Varrak. "Diabeetikute kokaraamatut" tutvustavad Eesti Diabeedi Liidu tegevjuht Ulvi Tammer ja Ilo. Heiti Kender esitleb oma luulekogu "Möeldes seksile".

Laupäev, 19. mai

Heino Pedusaare "Tardunud helide maailma" esitleb Koolibri koos Hubert Veldermanniga. Mart Laari sarja "Aja lood" uusi raamatuid esitleb Grenader (Astlandia) koos autoriga. Solomon Volkovi "Peterburi kultuuri lugu. Asutamisest meie päevini" esitleb Ilo. Uusi keeleõpikuid täiskasvanutele tutvustab TEA Kirjastus.

RAAMAT

Väljaandja Eesti Kirjastuste Liit © EKL 2007

Naiseks olemise võlu ja vaev

Krista Suits

Mis teeb naised õnnelikuks, küsib Fay Weldon oma raamatu pealkirjas ja vastab kohe, et neid asju on mitu: seks, söök, sõbrad ja pere, šoppamine ja šokolaad seisavad üsna nimekirja alguses. Me võime olla meelelt õnnelikud — kui oleme armunud, kui meile kingitakse lilli, kui oleme leidnud kingad, mis meeldivad ning on tagatipuks veel parajad. Ent naiste ekstaatilisimigi õnn kestab autori arvates kõige rohkem kümmekond minutit. Tihedalt selle kannul tulevad ärevus ja süütunne, kinnitab kirjanik ning ta paistab teadvat, mida räägib.

“Kas ma pole tema arvates liiga paks? Kas ei ole kingitud lilled mõeldud jumalagajatuks? Kas need kingad ei hakka pigistama? Kas väidetavalt lahus elav naine teda minult ära ei napsa? Kas üksi tantsimine on hullumeelsuse märk? Kuidas saab minul olla nii ilus laps? Kas nad haiglas äkki nimesilte segi ei ajanud?”

Seda kõike räägib meile naine, kes keskeakriis psühhiaatrilist abi otsides oli enda kohta öelnud: “Olin kolmekümnene, saamatu, depressioonis ja ignorantne ning sellest ise täiesti teadlik.”

Naisi tunneb kirjanik tõesti hästi

Psühhoterapeudi abiga endas selgusele jõudnud, elustas Fay Weldon kirjanikuduslikku tegevust ja saavutas suurt edu. Selleks ajaks, kui 1967. aastal nägi trükivalgust tema esimene romaan “Paksu naise nali” (“The Fat Woman’s Joke”), oli tal ilmunud juba viiskümmend näidendit.

Võib-olla aitab teose mõistmisele kaasa teadmine, et Fay Weldon, kelle

ristinimi oli õieti küll Franklin Birkshaw (numeroloogiat harrastava ema kapriis?), kasvas üles ema, õe ja vanaema seltsis ning oli kuni kolledžieani arvamusel, et seda maailma juhvavad naised.

Ja naisi tunneb kirjanik tõesti nii hästi, et võib neile nõu anda nii ihu kui hinge asjus. Fay Weldoni raamatut “Mis teeb naised õnnelikuks?” lugedes saab ka neile selgeks, kes pole sellele ehk varem eriti mõelnud: mehed ja naised on tõepoolest väga erinevad. Ning nad pole mitte ainult erinevad, vaid loodus on olnud naise vastu mitmes mõttes ebaõiglane. Kas või selles, et mehel peab seks alati või vähemalt enamasti orgasmiga, kuid naistel... Kümme protsenti naisi ei saa statistika põhjal kunagi orgasmi, kaksikümmend saab väga harva, viiskümmend aegajalt, kaksikümmend enamasti ja kõigest kümme alati.

Aga mis siis sellest, lööb Fay Weldon muretult käega. Tema arvates ei peaks naised nägema orgasmis oma sünnipärasest õigust, vaid midagi, mida saab pealekauba — ekstrat, boonust. Ta ei usu, et loodus oleks püüdnud õigluse kaalukausse iga hinna eest tasakaalus hoida.

Väikesed valged valed

Moraaliteraga lõppevate mõistujuttude abil viib Fay Weldon meid kirikusse ja kunstimuseumi, ostukeskuse odavmüügile ja parima sõbranna mehega voodisse. Nii mõnigi naine mõtleb kindlasti sokutada selle raamatu mehe öökpile, ent lööb siis kõhklema: ons kaasal tarvis teada, millisteks väikesteks valgeteks valedeks on naised (ka sina ja mina?) kõhklematult valmis, et kõik (ka tema) oleksid õnnelikud?

Kirjanik näitab, kuidas meis peavad igal eluhetkel lahingut ühelt poolt instinktid ehk loodus ja teiselt poolt

Fay Weldon

kasvatus ehk tsivilisatsioon. Risti ette löömata õhutab ta meid kaasale luiskama, kui vale ei tee kellelegi kahju, vaid säästab kõiki tülinast ja meelehärmist. Vallatu säde silmis, kinnitab ta, et orgasmis teeselda on mõnus. Elutargalt teeb ta selgeks, et ilusale piigale tänaval järele vaatamist ei tule mehe puhul pelgalt taluda, vaid vaat et soosida: meheski võitlevad loodus ja kasvatus.

Kõige selle elurõõmsa riivatuse — niisugune on elu! — sekka või pigem selle kaudu sisendab autor meile, naistele: olgem head, siis oleme ka õnnelikud.

“Hing on meie oluline osa, äratuntav tuumik, mis jääb samaks, muutugu maa külge aheldatud keha palju tahes,” ütleb ta raamatu lõpus. “Me lööme hal-

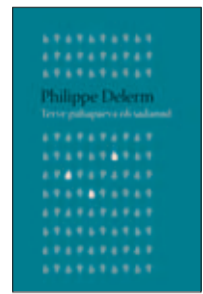
jendama ja puhkeme õitsele nagu puud ning seejärel koltume, närbume ja hävime, aga hing jätkab oma ringkäiku, kui me pole endale elus keelanud vaimustust, ülevaid hetki, imesid, mis pakuvad piisavalt mõtteainet kõige loodu imetabuse üle.”

Mis teeb naised õnnelikuks?

Fay Weldon
Tõlkinud
Krista Suits
234 lk
köva köide

ilmunud

Terve pühapäeva oli sadanud

Philippe Delerm
Tõlkinud
Triinu Tamm
112 lk
köva köide

Tänapäeva Prantsusmaa menukamaid kirjanikke Philippe Delerm on kahtlemata lühivormide suurmeister. Ta kirjutab kõige argisematest asjadest, hetkedest ja olukordadest meie ümber sellise tabavuse ja nõtkusega, et tema lühilood on tänaseks toonud talle suure tuntuse nii Prantsusmaal kui ka mujal maailmas. Varrakus on varem ilmunud tema jutukogu “Väikesed naudingud”. Delermi lühiromaan “Terve pühapäeva oli sadanud” (1998) peategelane on erakordselt sümboolne, pisut veidrik härra Spitzweg, kes elab Pariisis. Härra Spitzweg lausa jumaldab oma kodulinna ning koos temaga võime avastada selle müütilise suurlinna peidetud soppa ja nurgataguseid, mida tunneb üksnes see, kes on seal elanud. Mõnusa huumori ja erakordselt tundliku sõnaga kirjeldab Delerm härra Spitzwegi väikest maailma.

Oliivisaak

Carol Drinkwater
Tõlkinud Eve-Reet Tammet
304 lk
köva köide

Kui inglise näitlejanna Carol Drinkwater otsustas koos oma tulevase mehega Lõuna-Prantsusmaale oliiviistanduse osta, pidid nad harjuma hoopis teistsuguse elustiiliga. Nad õppisid tundma Provence'i vaimustavat loodust, ereda kohalikke tüüpe, bürokraatia tüütuid keerdkäike ja neid ümbritsevat maastikul elavaid loomi. Carol Drinkwateri iseenda ja Provence'i avastamist on oma võlult võrreldud Frances Mayesi raamatuga “Toscana päikese all” ja see annab lugejale võimaluse heita pilk järjekordsesse paeluvasse maailma. Käesolev on Carol Drinkwateri kolmas raamat oliiviistandusest Provence'is – järg raamatutele “Oliiviistandus” ja “Oliivihooaeg”.

Pärast pikemat aega istandusest eemal viibimist loodavad Carol ja Michel veeta seal koos suve. Järgnenud vapustava sündmuse tulemusel jääb Carol aga üksi ning tema tulevik on üsna ebakindel.

Printsess Lillifee

Monika Finsterbusch ja Burkhard Nuppeney
Tõlkinud
Mari Eerme
24 lk
köva köide

Printsess Lillifee elab muinasjutulises lilledelise keset imeilusat aeda. Hommikust õhtuni hoolitseb ta loomade ja taimede eest oma aias. Ja tal on nii palju tegemist, et unustab sootuks haldjapalli ning viimasel hetkel selgub, et sinna pole tal küll midagi selga panna... Kuid siis tuleb tema sõpradel hea mõte ja seekord aitavad loomad Lillifeed. Kõikidele väikestele printsessidele on raamatu vahel kutse haldjapallile ja kroon, mida seal kanda.

Rändaja avastused ajas ja ruumis

Maailmisest Toscanast kirjutatud raamatute autor Frances Mayes otsustab ühel päeval, et oleks kena ka natuke laiemalt ringi vaadata. Käesolevas raamatus jagabki ta lugejaga kaheteistkümmet maailma paiga elamusi, õhustikku ja aroome.

Francis Mayesi lugejad ei pea pettuma, ta annab suurepäraselt edasi rändaja uudishimu, ootamatuid avastusi, retki mitte ainult ruumis, vaid ka ajas, tuues lugejateni ka külalastud paikade ajaloo hõngu.

Lähtudes oma armastatud Toscanast, reisib ta Hispaaniasse ja Portugali, Prantsusmaale, Briti saartele, Türgisse, Kreekasse, Lõuna-Itaaliasse ja Põhja-Aafrikasse. Ja muidugi, nagu ka varasemates raamatutes, saavad lugejad aimu igale paikkonnale iseloomulikust toidukultuurist.

Frances Mayes kirjutab: “Ka see annab su endaksolemisest vabaks, et iga uue koha jaoks ei oma sinu isik vähimatki tähtsust. Kui sa vaid tahad, võid reisida ringi nagu nähtamatu. Mina näiteks tahan. Mulle meeldib olla pealtvaataja rollis. Mis teeb neist

inimestest just need, kes nad on? Kas mina tunneksin ennast siin koduselt? Mitte keegi ei oota sinult, et paberid on teisipäevaks korda aetud, et sa vaatad läbi saabunud teated, annad pelargoonidele väetist või istud hirmust kangena seedehaiguste spetsialisti ooteruumis.

Reisil olles avaneb sul suurepärase võimalus kaaskodanike kõnest mitte midagi taibata. Keelest saab muusikaliine taust, mis sekundeerib kanaliärsele jalgrattaliiklusele, esitamata sulle mingeid nõudmisi. Veelgi parem, kui sa võõrast keelt valdad – siis eristad nüansse ja saavutad kontakti suurema hulga kohalikega.

Rännukihk on üks salapärase jõud. Igatsus minna on minus sama tugev kui painav soov jääda. Sama massiga, kuid vastandmärgiga termodünaamika seadus.

Reisil olles mõtlen ma kodule ja selle sõna sügavamale olemusele. Kodu unistan õistest rongidest, mis asuvad teele vana Euroopa halli taeval all, ja kujutlen, kuidas ma avan aknaluugid uude päeva ärkavas Firenzes. Lennuvälja tõmbejõud on lihtsalt veidi tugevam.”

Aasta maailmas

Frances Mayes
Tõlkinud Anne Kahk
484 lk
köva köide

Toscana päikese all. Kodu Itaalias

Frances Mayes
Tõlkinud Anne Kahk
320 lk
köva köide

Bella Toscana. Magus elu Itaalias

Frances Mayes
Tõlkinud Signe Rummo
296 lk
köva köide

Salapärase ja naljaka onu Heino seiklused

Umbes paari-kolme aasta eest ilmusid lasteajakirjas Täheke mõned lood ühest isevärki mehest – onu Heinost. Keegi polnud temast varem midagi suuremat kuulnud. Polnud põhjustki. Tegemist oli igati tagasihoidliku kodanikuga, kes käis tööl ja armastas toimetada oma koduaias: *Pärnu maanteel korter kuus, elab onu Heino Kruus*. Ent mõne inimesega kohe on nii, et ükskõik, mida ta ette võtab, ikka saadavad tema tegemisi mingid naljakad äpardused või satub ta alati mõnda veidrasse olukorda. Just seda tüüpi mees oli ka onu Heino.

Anekdootlikud lõbusad lood naabrimees onu Heinost levisid majarahva kaudu linna peale. Lastekirjanik Jaanus Vaiksoo püüdis need kinni, kogus kokku, ja et parasjagu oli tal käsil "Ilusa emakeele" õpikuarja aabitsa kirjutamine, pani ta mõne onu Heinost kirjutatud naljakama lugulaulu väikeste koolijätside jaoks nende esimesse lugemaõppimise raamatusse. Nii sai onu Heinost aabitsategelane.

Lapsed õppisid aabitsast lugemist ning elasid kaasa onu Heino seiklustele. Ent Heino tegutses omasoodu edasi ja muidugi juhtus temaga seejuures

ikka midagi naljakat või kummalist. Nii kogunes lugusid onu Heinost juba kenake hulk, nii et autor otsustas need kokku panna väikeseks raamatuks.

Kuid salapära onu Heino isiku ümber on jäänud püsima tänini: *Keegi pole teda näinud. Keegi pole külas käinud. Kus ta täpselt elab? Millega tegeleb? Isegi seltskonnaajakirjanduse uudishimulik pilk pole suutnud teda üles leida. Teda on vaid niipalju, et seni üksildast poissmehepõlve pidanud Heino leidis lõpuks suure armastuse – tädi Kai. Sellest loost räägib ka juuresolev luuletus "Onu Heino kummikud". Ausalt öeldes*

midagi täpsemat onu Heino tegemiste kohta ei oska praegu öelda ei kirjastus Koolibri ega ka raamatu autor: *Mis tast sai, see jäigi meile pisut arusaamatuks. Onu Heino väikesed vembud kirjutati raamatuks.*

Onu Heino eksis ära
Jaanus Vaiksoo
48 lk
kõva kaas,
värvitrükk

Onu Heino kummikud

Mööda mättaid, mullust muru, mutimullahunnikuid astub onu Heino, jalas uhiuued kummikud.

Kummikutes soojad sokid – sokid kodus tädi Kai, kellel kaunid kuldsed lokid, süda põues soe kui sai.

Heino tõttab Kaie juurde – üle põllu, heinamaa. Kevadilm toob laulu suule: "Ei ole üksi ükski maa!"

Heino lisab veelgi sammu, tuli takus, jalges rutt. Äkki komistab ja kukub – nägu mullas, sassis tukk.

Huul on katki, põsed kriimud, püksipõlved porised. "Oli seda nüüd veel vaja!" onu Heino toriseb.

Lonkab tädi Kaie juurde, õnnetu ja kurb on meel. Kes küll sellist hädavarest abikaasaks soovib veel?

Agaga hakkab kaela: "Oh, mu kallid Heinok! Nõnda oledki mul armsam – nagu väike poisike."

Heinol särava lööb nägu, viskab jalast kummikud – nemad olid kõiges süüdi ja need mutihunnikud!

VALGUS

www.kirjastusvalgus.ee

Uuendusmeelne ja usaldusväärne

Sirje Ootsing

vanemtoimetaja, "Saksa-eesti sõnaraamatu" projektijuht

Kellel meist poleks juba kodus paksu punasekaanelist nn Kibbermanni "Saksa-eesti sõnaraamatu"? Nüüd aga on tulemas sama teose uus, põhjalikult ümbertöötatud trükk. Miks ma peaksin selle osta, on loomulik küsimus.

Püüan esile tuua need head põhjused, mis võiksid kõhklejat ostuotsuse poole kallutada.

Kõigepealt olgu öeldud, et sõnaraamat on kogunud tublisti tüsedust – lisatud on u 14 000 uut märksõna, millele lisandub ka värske näitematerjal. Samas on märksõnastikust kustutatud paljud vananenud või aktuaalsuse kaotanud sõnad. Sõnade lisamise tööga tegid algust saksa keele spetsialistid – TLÜ õppejõud Mari Tarvas ja TÜ õppejõud Anne Arold. Nende käe all läbis käsikirja ka esimese toimetamisringi. Edasi jätkus toimetamis- ja täiendamistöö kirjastuses, lisajõuna kaasasime eesti filoloog Paul Kokla, kelle peatähelepanu oli suunatud "solidses eas" sõnaraamatu vastenduste keele uuendamisele.

Suurim pluss sõnaraamatu värskendamisel on aga ilmselt professor Klaus-Dieter Ludwig panus, kes töö-

tas sõnaraamatu läbi täht-tähelt, tehes rohkesti ettepanekuid nii sõnade märksõnastikku võtmise kui ka kustutamise osas. Samuti tegi prof Ludwig suure töö ära näitelausetate parandamisel ja uuendamisel (rikkalik näitestik on aga teatavasti üks selle sõnaraamatu voorusi). Et käsikirja õigeks ajaks valmiks, palus kirjastus prof Ludwigile appi Turu Ülikooli saksa keele õppejõud Bernd Lücke, kelle asjatundliku käe all said kontrollitud viimased viis tähte. Oleme mõlemale oma heale konsultandile väga tänulikud ja usume, et saksa keelt emakeelena kõnelevate spetsialistide panuse läbi on oluliselt tõusnud sõnaraamatu usaldusväarsus.

Kuid aja jooksul muutunud pole mitte üksnes saksa keele sõnavara. Üheaegselt meie ponnistustega käsikirja kallal läbis Saksamaal tormilisi vaheetappe saksa keele õigekirjareform. 1. augustiks 2006 olid lõpuks kõik reeglid sõnastatud ja komisjoni otsus kohustuslikuna välja kuulutatud. Kuigi olime end reformi käekäiguga kogu aeg kursis hoidnud ja enamiku sõnade kirjalpilti puudutavatest muudatustest juba käsikirja sisse viinud, osutusid muudatused sõnade kokku- ja lahkukirjutamise osas sedavõrd ulatuslikeks, et tingisid käsikirja uuesti läbitöötamise. Tegime seda siis ka põhjalikult, näidates Dudenit uue ortograafiasõnastiku eeskujul ühtlasi ära eelistatavama kirjutusviisi juhtudel,

kui reform jättis jõesse kaks võimalust. Seetõttu võime kinnitada, et ilmuv sõnaraamat esindab tõesti saksa keele "viimast sõna". Loomulikult tuli kogu muutunud reeglistikku illustreerida ka uute näitelausetega.

Üks uuendusi on seegi, et on ära määratud ka märksõnade sõnaliik. Uutmoodi on selles väljaandes käsitletud saksa omadussõna vastendamist, eristades selle erinevaid süntaktilisi ülesandeid (st esinemist täiendi, öeldistite või määruse funktsioonis). Täiesti vältimatult on tulnud uuemate saksa sõnaraamatute põhjal üle kontrollida nimisõnade tüübinumbrid, täpsustada sõnade stiili, levikuala ja kasutusvaldkonda tähistavaid märke, uuendada võõrapärase sõnade häälduse esitust. Samuti on saksa selektussõnaraamatute põhjal üle kontrollitud sõnade tähendusmahu muutused ja nihked.

Põhjalikud on sõnaraamatu lõpus leiduvad lühendite ja kohanimede loendid. Viimasesse on uudsena lisatud ka ajaloolisi Saksa kohanimedid, sh Eesti aladel kasutusel olnud.

Senistele grammatikatabelitele on lisaks tulnud omadussõnade muutmist ja eessõnade kasutamist käsitlevad tabelid.

Selline ta siis on – seni ilmunuist mahukaim, moodsaim ja usaldusväärsem "Saksa-eesti sõnaraamat".

Saksa-eesti sõnaraamat

E. Kibbermann, S. Kirota, P. Koppel
Kujundanud Jüri Kaarma
1472 lk
kõva köide

Suurim ja põhjalikum seni ilmunuist, sisaldab umbes 82 000 märksõna ja rohkesti kasutusnäiteid. Lisatud on umbes 14 000 uut märksõna. Sõnaraamat järgib täielikult 1. augustist 2006 jõustunud saksa keele õigekirjareformi nõudeid. Eriti problemaatilist sõnade kokku- ja lahkukirjutamist selgitatakse rikkaliku näitematerjaliga, osutades enam soovitatavale variandile. Lisades leiduvad põhjalikult uuendatud saksa lühendite ja kohanimede loend (koos ajalooliste nimedega), nimi- ja omadussõnade muutmise tabelid, tegusõnade põhivormide loend ning ülevaade eessõnade rektsioonist.

Sõnaraamat ilmub augustis 2007.

Ettetellimine soodushinnaga 560 krooni kuni 15. juulini 2007.

Tellida saab kirjastusest aadressil Tallinn, Tulika 19, tel 650 50 28 või www.kirjastusvalgus.ee

Eesti entsüklopeediad läbi aegade

Esimeste eestikeelsete entsüklopeediliste teoste tee ilmumisele on olnud okkiline. Katseid üldentsüklopeediat välja anda tehti juba 19. sajandi lõpul ja 20. sajandi algul.

Aastal 1891 teatas Jaan Nebocat kavatsusest välja anda "Üleüldine Teadustesõnaraamat", kuid see ei ilmunud. 1899 teatas Karl August Hermann, et viie-kuue aasta jooksul ilmub vihikute (12 tükki aastas) "Eesti üleüldine teaduse raamat ehk encyklopädia konversationsion-lexikon". Selle väljaandega jõuti 1904. aastal teise köite esimese vihikuni (märksõnani Brasiilia), siis jäi see väljaanne pooleli.

Aastail 1908–09 ilmus Tartus P. Schmidt raamatukaupluse väljaandena seitse vihikut Jakob Martin Muide "Hariduse sõnaraamat" (A-definitsioon). See raamat oli kavandatud kolmeköitelisena ning esimest korda nimetati eessõnas ka kaastöölisi – Johannes Aavik, August Kitzberg, Mart Saar jmt. Kuid ka see teos jäi lõpetamata.

1931. aasta algul avaldas Tallinna kirjastus "Elu" kolmeköitelisena (igas köites kuus raamatut) kavandatud, Bernhard Linde toimetatud entsüklopeedia "Konversationsion-leksikon: teaduste sõnaraamat" esimese köite esimese raamatu. See jäi paraku ka viimaseks.

Haritud maailma eeskuju järgides

1930. aasta suvel algatas Tartus kirjastuse "Loodus" juht Hans Männik Tartu Ülikooli 300. aastapäevale pühendatud kaheksaköitelise "Eesti Entsüklopeedia" koostamist.

Teose väljaandmist kaaludes jõuti otsusele, "et seks vajalisi eeldusi on olemas: eesti keele üldine väljendusvõime ja sõnavara on juba küllaldane, ka eestikeelne teaduslik terminoloogia peaaegu kõigi alade jaoks loodud; samuti on moodustunud eesti teadlaskond ja eesti rahvuslike teaduste arendamisel saavutatud silmapaistvaid tagajärgi."

Raamatu eessõnas kirjutati: "Kogu inimkond elab arengu tähe all; mida enam edasi, seda rohkem mitmekesisuvad selle arengu alad ja suunad ning hoogustub tempo. Et aina keerukamaks muutuva elu labürindis orienteeruda, elu nähtusi õieti hinnata ja oma kitsamal eri- või kutsealal kui ka väljaspool seda suuta aktiivselt teostada, vajab iga isik meie päevil rohket hulgal oskusi, teadmisi ning kogemusi.

Neil põhjustel on suurtel kultuurirahvastel juba varakult hakanud tekima säärased teatmeteosed, millesse koondati laiemas või kitsamas ulatuses ja tihedas sõnastuses võimalikult kogu inimliku teadmise raudvara, ja kõik see teadmismaterjal korraldati süstemaatiliselt, nii et igaüks vastava märksõna alt hõlpsasti võiks leida arusaadavaid ja täpseid andmeid teda huvitava küsimuse kohta.

Suurrahvaste eeskujul on endale säärased teatmeteosed soetanud ka enam edenenu väikerahvad ja viimasel ajal on kogu haritud maailmas nii suurte kui ka väikeste entsüklopeediate arv paisunud õige suureks."

Esimese Eesti entsüklopeedia sünd

1930. aasta sügisel käis hilisem peatoimetaja Richard Kleis Soomes "Iso Tietosanakirja" toimetamistööga tutvumas ning mõni aeg hiljem moodustati "Eesti Entsüklopeedia" redaktsioonitoimikond, mille koosseisu kuulusid veel prof Peeter Treiberg ja Johannes Voldemar Veski. Märksõnastiku koostamisel võeti aluseks soome "Pieni Tietosanakirja", kui "üks värskem ja meie oludele lähedam sedalaadi teos".

"Silmas pidades teiste välismaa entsüklopeediate märksõnade süsteemi, eesti lugeja tarbeid, suuremat sisulist ülevaatlikkust ja muid asjaolusid", töötati märksõnastik põhjalikult ümber. Redaktsioonitoimikond ja kaastöölised lähtusid eeldusest, et "Eesti Entsüklopeedia" on üldiste teadmiste ühine käsiraamat. Seega on teose üks tähtsaim põhimõte võimalikult suur üldmõistetavus, mis aga ei tähenda veel rahvapärast laiemat mõtet. Teiseks on entsüklopeedia oma laadilt teadmiste varaaht, mitte aga üksikasjaliste praktiliste nõuannete või juhiste kogu. Kolmandaks peab teos silmas ainult neid teadmisi, mida vajab nüüdisaja inimene: teos on oma iseloomult suunatud olevikku, mitte minevikku."

"Eesti Entsüklopeedia" kaheksa köidet (56 vihikut) ilmusid aastail 1932–37. Selles oli 75 754 artiklit ja teose väljaandmisega tegeles eri aegadel kokku 417 kaastöölisi. Trükiarv oli algul 8000, hiljem 6000. Eesti Vabariigi valitsus ostis umbes 2000 komplekti koolidele. Täiendusköitest jõudis ilmuda vaid pool kavandatust, neli vihikut. Kirjastus "Loodus" andis 1937–39 välja ka üheköitelise "Väikese entsüklopeedia" (u 30 000 märksõna) ja teose kolm lisatrükki. Ka selle raamatu peatoimetaja oli Richard Kleis.

Noor-Eesti Kirjastus hakkas sügisel 1937 Tartus välja andma üheköitelist 10-vihikulist "Rahvaleksikoni" (peatoimetaja Jaan Roos).

Nõukogulik entsüklopeedia NLKP juhtimisel

Entsüklopeediate tava üritati jätkata ka pärast Teist maailmasõda. 1950. aastatel tahtis Välis-Eesti kirjastus "Estonia" anda välja uue "Eesti entsüklopeedia: teatmeteos Eesti maast, rahvast, kultuurist" (tegevtoimetaja Heino Meister), kuid sellest teosest jõudis ilmuda vaid kaks vihikut.

15. aprillil 1958 võttis EKP KK büroo vastu otsuse anda 1958–65 välja 12-köiteline "Eesti nõukogude entsüklopeedia" trükiarvuga 20 000. Peatoimetajaks nimetati Richard Antons. NLKP KK keelas aga selle teatmeteose väljaandmise ära. Eesti Riikliku Kirjastuse populaarteadusliku kirjanduse toimetuse juhataja Ludmilla Raudtitsi algatusel üritati selle asemel välja anda mitmeköitelist teatmeteost "Kõigest kõigile", kuid siis Moskva seisukoht muutus – otsustati välja anda liidubariikide entsüklopeediad. Ajend oli paljuski Eesti pagulaste kava anda välja sõjaeelse "Eesti Entsüklopeedia" kordustrükk. Sellele pidi ideoloogiliselt vastu seisma "oma, nõukogulik entsüklopeedia". Pealegi oli vaja tõestada, et Nõukogude võim on eesti kultuuri edendamisel võimekam ja hoolivam

Algupärased entsüklopeediad aastail 1932–2007.

kui "poliitiliselt vaenulikud pagulasorganisatsioonid".

NLKP KK Sekretariaadi otsuse põhjal (16.10.1962) võis välja anda u 300-poognalise "Eesti NSV väikese entsüklopeedia" (trükiarv 50 000). 16. juulil 1963 loodi kirjastuse "Valgus" koosseisus "ENSV entsüklopeedia" peatoimetaja, peatoimetajaks sai akadeemik Johan Eichfeld. Algul lubati teha kolm köidet, siis kuus. Ettetellijaid oli u 50 000. 1964 sai väljaanne nimeks "Eesti nõukogude entsüklopeedia" (lüh ENE). Aastal 1967 määrati peatoimetajaks akadeemik Gustav Naan ja vastutavaks sekretäriks Ludmilla Raudtits, peatoimetaja asetäitja oli aastani 1969 Richard Kleis, märksõnastiku toimetuse juhataja 1967–80 Eesti teatmekirjanduse grand old man Uno Ussisoo.

Aina suurem lugejahuvi

ENE kaheksa köidet ilmusid aastail 1968–76 ja lisaköide 1978, trükiarv oli 65 000. Selles väljaandes oli 51 613 artiklit, autoreid oli läbi aegade kokku 1617.

Aastail 1982–86 andis ENE peatoimetuse välja 5.–8. klassi õpilastele mõeldud 9000 märksõna sisaldava neljaköitelise õpilase teatmeteos "ENEKE", mille trükiarv oli 75 000. See oli Eesti esimene värvitrukkis ilmunud entsüklopeedia.

ENE teise, põhjalikult uuendatud väljaande esimene köide ilmus 1985, trükiarv oli 220 000. Alates viiendast köitest kannab raamat taas pealkirja "Eesti entsüklopeedia". Sarja viimane, 15. köide "Maailma maad" ilmus 2007. aasta märtsis. Sellesse sarja kuulub ka 2005. aastal ilmunud EE kaardiköide "Suur maailma atlas". Aastatel 2001 ja 2006 ilmus üheköiteline "Väike entsüklopeedia".

Præguseks on Eestis ilmunud entsüklopeedia kolm väljaannet. Aeg esitab aga uuele väljaandele omad nõudmised ja ettevalmistamisel on entsüklopeedia elektrooniline versioon.

Eeltööd "Eesti Entsüklopeedia" sekretariaadis. Paremalt peatoimetaja Richard Kleis. Arhiivifoto.

SOOVITE TEADA, ?

MIKS TEIE VAJATE EESTI ENTSÜKLOPEEDIAT ?

ON PALJU ÜLDASJU, MIDA TEIE EI TEA.

Igapäevses elus arvate sagedasti teadvat seda, mida Te tõeliselt ei tea. Võib-olla oletegi seda teadnud, kuid unustanud, või tahaksite teada saada asja päevakorralt.

KÜSIGE „EESTI ENTSÜKLOPEEDIALT“. SEE TEAB.

Sellelt saate vastuse ja pealegi säärase, mis on küll lühike, kuid küllaldane ja asjatundja koostatud.

1932. aastal ilmuma hakanud entsüklopeedia reklaam veenab ka tänapäeva lugejat.

"Eesti entsüklopeedia" peatoimetajad läbi aja

1963–66 akadeemik **Johan Eichfeld**
 1966–89 akadeemik **Gustav Naan**
 1989–92 ja 1995–99 filosoofiakandidaat **Ülo Kaevats**
 1992–95 poliitikateaduste doktor **Toomas Varrak**
 1999–2002 **Raul Kilgas**
 2002– geograafiakandidaat **Hardo Aasmäe**

Kirjarahvas kõneleb

Mall Jõgi

Olen ajalehe Sirp jaoks (ükskõik, mis selle väljaande nimi muutlikel ja vähem muutlikel aegadel ka on olnud: Sirp ja Vasar, Reede, Kultuurileht) paarikümne aasta jooksul intervjuerinud paljusid kirjanikke, literaate, humanitaarteadlasi.

1979. aastal alustasime koos kolleegidega pikkade isikuintervjuude sarja "Kõnelusi". Tookord ei olnud intervjuu Eesti ajakirjanduses hoopiski nii soositud žanr kui praegu. Ainult ajalehes Noorte Hääli oli intervjuurubriik "Meie sõbrad, meie tuttavad", mis ilmus kord paari kuu takka. Selles sarjas esitasid küsimusi ajalehe lugejad. Viimane küsimus oli traditsiooniline ja sellele said vastata kõik intervjuueeritavad: "Mis on õnn?"

Sirbi intervjuud kirjanikega olid põhimõtteliselt teistsugused, need olid kahe inimese vestlused. Ainult haruharva ja erandjuhtudel vastati kirjalt. Tagantjärele tundub, et loomeinimeste vaba vestlus oli Sirbi vahelduvate peatoimetajate jaoks üsna raskelt talutav žanr. Nurinat oli lugude pikkuse pärast. Aga kui kirjanik või teadlane räägib olulistest asjadest oma elus ja loomingus, on huvitav just see, kui ta asjade üle pikemalt arutleb.

Praegu ilmub mõni nädalalõpuintervjuu kolmel-neljal leheküljel, tookord tuli arvestada ühe Sirbi leheküljega. Muidugi sai sinna paigutatud siis liiga palju teksti liiga väikeses kirjas, aga mis sa hädaga teed. Ja kuna peatoimetaja on toimetuse ideoloogiline juht, siis ei rääkinud kõik inimesed oma intervjuudes peatoimetaja arvates ka õiget juttu. Tema ju teadis, mis on õige. Lennart Meri, Jaan Kross või Aadu Hint ei teadnud.

Me ei ajanud oma tollastes jutuajamistes kerget loba. Vähemalt minul olid loetud ja eeskujuks Soome

Kirjanduse Seltsi väljaandena ilmunud kirjanikeintervjuude kogumikud "Kirjailijat puhuvat" ja "Rivien takaa" (mõlemad ilmusid 1976) ja eriti viimati nimetatud raamatu teoreetiline osa (Ritva Haavikko "Kirjalijain haastattelututkimus. Lähtokohtia, menetelmää, tuloksia") ja soome kirjandusteadlaste koostatud küsimustik. Püüdsin soomlaste kombel suhtuda intervjuusse kui uurimusse. See oli muidugi ideaal. Ajaleheruum on ikkagi piiratud, oli siis ja on ka praegu. Pikk, põhjalik ja üksikasjadesse süvenev intervjuu ei ole ajalehe jaoks.

1988. aastast alates sai vabamalt kirjutada ka väliseestlastest. Toonane Sirp tegi küllaltki palju selleks, et väliseesti kirjandus kodumaal tuttavaks saaks. Intervjuude vahendusel, arvustuste ja artiklide kaudu, pagulaste uusi raamatuid ja ajakirju tutvustades. Olin väliseesti autorite raamatuid Vene ajal mõnevõrra lugenud. Siiski üsna juhuslikult, sest neid oli tõesti raske kätte saada.

Arvo Mägi, Karl Ristikivi ja Bernard Kangro "Eesti kirjandus paguluses 1944–1972" oli imekombel endal olemas ja ka põhjalikult läbi uuritud. Nii et algteadmiste põhi pagulaskirjandusest oli mul 1988. aastaks tekkinud. Siiski oli järgnev periood ka mulle endale tõeline Välis-Eesti avastamine, meie pagulaskultuuri ja eriti -kirjanduse tundmaõppimine. Ma ei ole intervjuudest välja redigeerinud tolle aja märke, teatavat naiivsust ja innukust: võiks välja anda, siin on huvi suur, meil on tiraažid suured... Paraku on nii huvi kui ka suured tiraažid nüüd juba kauge minevik.

Raamatu viimases osas on avaldatud kimp intervjuusid eesti teadlastega. Mind on ikka huvitanud kogu humanitaaria kitsas ja laiemas mõttes. Keeleprobleemid, rahvateaduse üksikasjad ja muidugi inimene, loovisik oma mitmekesisuses. Huvi on pakkunud ka

Mall Jõgi on paarikümne aasta jooksul intervjuerinud paljusid kirjanikke, literaate, humanitaarteadlasi.

Foto: Mihkel Kaevats

teaduse üldisemad probleemid, teadus kui kultuuri osa.

Tagantjärele on huvitav jälgida, kuidas nii mõnedki mu vestluskaaslased – ise omavahel kohtumata – jutustavad samadest asjadest: Eerik Heine ja Kalju Lepik, Paul Kuusberg ja Vello Salo.

Endalegi oli üllatus see, et kuigi ma enda arvates hoidusin Vene ajal poliitikat üsna kaugele, olen omal ajal küsitlenud kaht tulevast Eesti presidenti ja üht presidendikandidaati.

Debora Vaarandi selles raamatus

avaldatud intervjuu jäi kirjaniku viimaseks.

Valisin raamatusse jutuajamised, millel on laiem sihiasetus, mis ei ole seotud vaid ühe sündmusega. Üksikprobleemidele pühendatud ja päevakajalised jutud jätsin kõrvale, samuti paljud vestlusringid. Mõnikord kahetsusega, sest neiski võib olla huvitavat ainet.

Raamat on illustreeritud intervjuueeritavate fotodega ajast, mil toimusid meie vestlused.

Kõnelesid

Mall Jõgi
392 lk
pehme köide

Tähine laotus tantsib

Debora Vaarandi 1. oktoober 1916 – 28. aprill 2007

Mall Jõgi,

raamatu koostaja

Saatuse tahtel ilmus Debora Vaarandi uus luulekogu mõni päev pärast luuletaja lahkumist.

Mõte välja anda Debora Vaarandi suur luulekogu uues sarjas tuli kirjastuselt Tänapäev umbes aastapäevad tagasi – siis, kui oli ilmumas tema mälestuste raamat "Aastad ja päevad" ja kirjastus oli äsja alustanud uut luulesarja.

Leppisime Debora Vaarandiga kokku, et tulevases luuleraamatus ilmub luuletaja varasemast loomingu küllaltki suur valik ja et tema kolm viimast luulekogu "Unistaja aknal", "Rannalageda leib" ja "Tuule valgel" on tulevase raamatu tsüklite pealkirjad.

Mingi mõõdupuu oli ka Ilmamaa mõned aastad tagasi välja antud "See kauge hääli", mis oli minu arvates liiga enesekriitiliselt tehtud valik. Leidsin, et uues raamatus peaks tingimata olema

tervikuna poeem "Talgud Lööne soos", kust on pärit kuulus "Saaremaa valss", samuti veel mitmed 1940.–1950. aastate paremad luuletused, mis eelmisesse kogusse ei olnud mahtunud. Kirjanik oli nende põhimõtete ja ka konkreetsete ettepanekutega nõus, ütles, et usaldab mind.

Raamatu tegelik koostamine langes aga aega, kui luuletaja oli juba haiglas. Ta osales selles töös nii palju kui jõudu jätkus, korrigeeris koguni paari luuletuse teksti. Loodan, et raamatuga tegelemine, sellele mõtlemine aitas muuta ta viimaseid elukuid vaimselt rõõmsamaks.

"Tähine laotus tantsib" on koondkogu, sisaldab Debora Vaarandi luuleloomingu paremiku. Lisaks on raamatus avaldatud ka mõned tundmatud või vähe tuntud, vaid ajakirjanduses publikseeritud luuletused.

Avaluuletus "Rannapargis" on üks selliseid, ilmunud vaid 1936. aasta Eesti Naises pealkirja all "Udus". 1990. aas-

tal kirjutatud "Kolm haikut" on varem avaldamata.

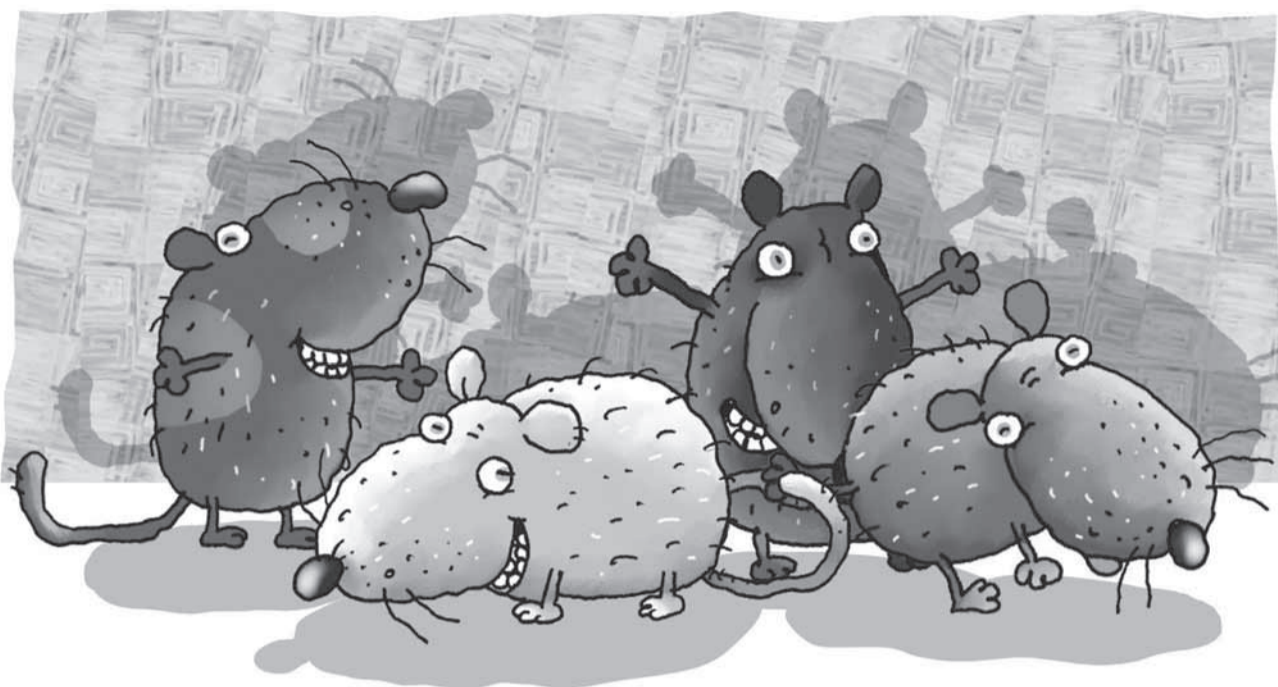
Viimase luuletuse, "Katkendi lõpetamata jäänud lapsepõlvpoemist" leidsin 1980. aastate lõpu Kodumaast.

See on otsekui proloog tulevasele mälestusteraamatule.

Tähine laotus tantsib

Debora Vaarandi
Koostanud
Mall Jõgi
312 lk
kõva köide

Miks ma hiirtest kirjutasin

Ingrid Gilts-Nittim

Kuidas võiks elu välja näha, kui oled ise ainult hiireuurune? Kui mahuksid hiireauku ja suudaks ennast kerge vaevaga kas või lauajala taha peita? Kes ei tahaks seda teada!

Just sellised mõtted tekkisid minul oma laste liivahiiri vaadates ja nii see lugu sündiski. Sest selle üle on nii vahva mõtiskleda ja seda endale ette kujutada. Ja pealegi on hiired juba isene- sest igati vahvad elukad!

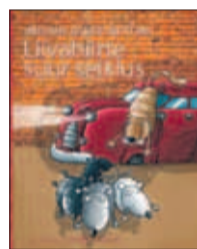
Lasteraamatus võib juhtuda kõike, paasi, et see, mis juhtub, hästi lõppeks.

Vägivalda ei tohiks olla. Headust peaks olema rohkem kui kurjust. Minu arvates. Vähemalt sutike võiks seiklusi ja põnevust olla. Parimal juhul võiks hea raamat ka naerma ajada. Või vähemalt muigama panna. Natukenegi. Võib-olla peaks hea raamat ka midagi õpetama, sedagi, et headust lihtsalt peab olema rohkem kui kurjust?

Ega üks korralik lasteraamat olegi ainult laste raamat – selle võiks ikka mõni täiskasvanu ka kätte võtta. Mina küll võtan. Hea lasteraamat on parim vahend, mille abil endale värvilised unenäod hankida. Ja neid on meil ju vaja.

Oma liivahiirtele püüdsin ma kõike

seada pakkuda – seiklusi ja headust ja võib-olla ka natuke lusti. Püüdsin nende elu üht- ja teistmoodi huvitavaks teha. Ja kuidas see kõik välja kukkus, ei tea. Arvan, et hiired ise jäid kaunis rahule.

Liivahiirte suur seiklus

Ingrid Gilts-Nittim
Joonistanud Hillar Mets
"Minu esimene raamat"
196 lk
kõva köide

Kui tark on tark koer?

Mari Karlson

Milline koer on intelligentne? Kas see, kes rotikarjale kallale kargab ja need maha murab (nagu teevad suure tõenäosusega terjerid) või see, kes neid kohe karjama hakkab (nagu teevad suure tõenäosusega collie'd)? Tegelikult ei ütle ükski nn koerainimene, et koeratõud oma intelligentsuse poolest üksteisest oluliselt erineksid, pigem räägitakse ühtede tõugude väärtustest ja teiste piirangutest.

Raamat "Koerte intelligentsus" uuribki, kuidas koeratõud oma võimetelt ja käitumiselt erinevad. Kirjeldades koerte intelligentsuse tüüpe, annab autor ka põhjaliku ülevaate sellest, kuidas on teadlased koerte mõistust vaadelnud ning kuidas on inimesed koertes erinevatel aegadel suhtunud. Oma ülevaates on autor olnud väga põhjalik, alustades koerte päritolu uurimisest, sest looma vaimsed võimed on vormitud ja piiratud tema bioloogilise struktuuri ja evolutsiooni poolt.

Võib tunduda üllatav, kuid intelligentsemad koerad vajavad võrreldes vähem tarkadest tõugudest isegi rohkem algõpetust, sest kipuvad koolitamata jäädes peremehel lihtsalt üle pea kasvama. Näiteks kirjeldab autor tüüpiga, mida peremees koerale käsklust andes teeb. Käsklust "Tule siia, istu maha!" ajab intelligentse koera segadusse, sest loom loeb sellest välja kolm ülesannet (tulla, istuda, lamada), mida korraga täita pole võimalik. Nii siis hoiatab autor raskuste eest, millega tuleb kokku puutuda intelligentse koera omanikul ja küsib: kas on mõistlik omada endast targemat koera?

Psühholoogiaprofessor ja filosoofiadoktor Stanley Coren on oma raamatusse lisanud ohtralt nõuandeid koerte vaimsete võimete arendamiseks n-ö kodustes tingimustes ning oma koera isiksusetüübi ning arukuse testimiseks.

Siit leiame ka kuulsad vastuolulised pingeread ja hinnangud rohkema kui saja tõu kuulekusele, intelligentsusele ja valmisolekule täita eriülesandeid.

Koerte intelligentsus

Stanley Coren
Tõlkinud Maarja Kreek
Kujundanud Irina Tamms
360 lk
pehme köide

ilmunud

Külm sõda

John Lewis Gaddis
Tõlkinud Marek Laane
Kujundanud Tõnu Kaalep
360 lk
kõva köide

Käesolev raamat on terviklik ülevaade külma sõja ajaloost. Nagu autor ütleb, on paljude tänapäeva noorte jaoks see pingeline ajajärk juba sama kaugel ja võõras kui Aleksander Suur, Caesar või Napoléon. Mõned, aga kaugeltki mitte kõik, saavad aru, et kui konflikti kriitilistel hetkedel oleksid teatud otsused olnud teistsugused, poleks see pruukinud ilmalgust nähagi. John Lewis Gaddise suurepärane raamat seletab, kuidas said II maailmasõja liitlastest verivaenlased ja mil moel kõik lahenes. Räägitakse mässude mahasurumisest Tšehhoslovakkias, Ida-Saksamaal ja Ungaris ning konfliktidest üle kogu maailma. Kirjeldatakse Kennedy ja Hruštšovi vastasseisu, Nixoni ja Mao Zedongi suhteid ning Johannes Paulus II, Ronald Reagani, Margaret Thatcheri ja Mihhail Gorbatšovi rolli ning mõtteid külma sõja lõpetamisel. Autor on kasutanud raamatu kirjutamisel paljusid allikaid, muuhulgas ka Poliitbüroo koosolekute protokolle ja maailma riigipeade abide poolt tehtud märkmeid.

John Lewis Gaddis on USA ajaloolane ja üks juhtivaid külma sõja eksperte kogu maailmas.

Altõnn-tolobass

Boriss Akunin
Tõlkinud Veronika Einberg
352 lk
pehme köide

Kui Nicholas Fandorin, kuulsu detektiivi Erast Petrovitš Fandorini Inglismaal elav lapselaps, Venemaale perekonnareliikvia järgi ajama läheb, satub ta Riia-Moskva rongis röövimise ohvriks. Kuna röövli saagiks langeb ka kolmsada aastat vana dokumentikatke, ärkab mehes esivanemate veri ja ta asub seda otsima. See aga vallandab keerulise sündmusteahela.

Raamatus on ka teine liin, kus sündmused arenevad kadunud dokumendi tekkimise ajal, umbes 300 aastat tagasi ja selle liini peategelane on Fandorinite esivanem, Moskvasse kadettidele laskmist ja rividriili õpetama kutsutud kapten Cornelius von Dorn, kellest selle perekonna kuulsusrikas ajalugu Venemaal alguse saigi.

Hõbepõrsad

Marcus Didius Falco juhtumid
Lindsey Davis
Tõlkinud Ehte Puhang
Kujundanud Dan Mikkin
324 lk
pehme köide

Rooma, anno Domini 70. Marcus Didius Falco on erainformaator, kes tegutseb Vana-Roomas. Ühel päeval juhtub ta tolknema foorumil ja päästab jälitajate käest kuueaastase tüdruku Sosia Camillina. Sellest käivitub sündmusteahel, mis on seotud varastatud hõbedaga ja suure poliitilise vandenõuga. Salapärased tegelased palkavad Falco juhtumit uurima ning töö käigus sattub ta ka Rooma impeeriumi äärealadele Britannia hõbedakaevandustesse ja kohtub senaatori võluva tütre Helena Justinaga.

Eluvöödid

Milvi Lembe
320 lk
kõva köide

Üllase ja Allani kohtumine oleks olnud justkui ette määratud. Juhuslik algus suhtele, mis edenes nagu filmis: tasane algus, kiire ja kirelik areng, pulmad... Ning noore neiu sukeldumine rikaste ja ilusate maailma, kus uhketes eramutes ja noobli pealispinna all peituvad sageli räpased saladused ning õnnetu elud. Tema loos on seiklusi, ootamatuid pöörded, halbu, aga ka häid inimesi, üllatavaid sõpru ja salajasi vaenlasi.

Kirjaklambritest vöö

Mare Sabolotny
Sari "Tänapäeva noorsooromaan"
176 lk
pehme köide

"Kirjaklambritest vöö" on sünye sissevaade tänapäeva noorte mõttemaailma ja elusse, kus koolitüdumuse, popitegemise ja pisitülide kõrval mängivad kaalukat rolli ka alkohol ja uimastid, seks ja aids, depressioon ning söömis- ja uneprobleemid.

Raamatu peategelane, 16-aastane Kati, on pealtnäha tavaline mässumeelne teismeline. Ta käitub vahel iseendalegi arusaamatult, rääkimata emast-isast ja õpetajatest. Ta ei taha olla korralik ja keskmine, vaid hoopis metsik ja salapärane. Kuid üks tegu viib teiseni, probleemide hulk muudkui kasvab ning üha painavamaks muutuva kurbmängu lõpptulemus on ootamatult traagiline.

ilmunud

Viie luure agent.

Eesti luurajad
II maailmasõjas
Hans Salm
Teine,
täiendatud trükk
496 lk
kõva köide

See raamat on Teise maailmasõja murdlainetes sattunud Eesti noorte meeste saatusest, kes püüdsid luurajatena anda oma panuse võitluses kodumaa eest. Nad olid eri ajal ja moel põgenenud Soome, saanud seal sõjalise ettevalmistuse luurekursustel, osalenud dessantgrupi Erna ja luuregrupi Haukka tegevuses Eestis või teeninud vabatahtlikena Soome sõjaväes.

Raamatu keskne teema on teeneka eesti riigimehe ning diplomaadi Aleksander Hellati poja Toomas Hellati ja temaga koos Haukka viimasest paadist Eestisse maha jäetud meeste saatus.

Hellatit on kiidetud taevani kui väljapaistvat vabadusvõitlejat, aga ka tšekistiks sõimatud. Ja polegi selge, kumb ta siis oli või kas oli üldse...

Täiendatud trükis on üle 40 lehekülje lisamaterjali, mida autor tänu 2004. aastal ilmunud esimesele trükile ja seeläbi tekkinud kontaktidele sai läbi töötada ja lisada.

Haihtunud hingede aeg

Mõtisklusi Maa-
lehes aastatest
2000–2006
Toomas Paul
224 lk
pehme köide,
lakaga kaaned

Mullu jõuludeks ilmunud kogumik pälvis lugejate ja ka kunstnike suure tähelepanu. Raamat valiti 2006. aastal ilmunud 25 kaunima raamatu hulka ning sai raamatupoodidest otsa juba jaanuari lõpul.

Nüüd on juurdetrükk taas müügil ning kõik soovivad saavad end sobilikul hetkel sättida kaasa mõtlemas mõtteid, mis isegi aastaid tagasi paberil läbi mõelduna ikka värskest mõjuvad ja uute tõdemusteni juhatavad.

Aastal 2001 on Toomas Paul kirjutanud: "Minevik mõjub, olgu hea või halb. Ka meie rahvas kannab endaga nii mineviku õnnistust kui needust. Kaleidoskoopilise kirevusega on vaheldunud hinnangud, kord oled osutunud partisaniks, kord bandiidiks."

Roosiaed

Roosid – lilleilulid
liidrid
Mart Ojasalu
136 lk
kõva köide

Praktiline, aga ka romantiline raamat mehel, kes üle 30 aasta Eestis edukalt roose kasvatanud, tema soovitatud sorte saab ka ta enda roosiaia osta.

Sellest raamatust leiab teabe nii üldmõistete kui ka liigitamise kohta, praktilisi juhendeid ja näpunäiteid rosaariumi kujundamiseks ning hooldamiseks. Mahukama osa raamatust moodustavad sordikirjeldused ja nõuanded kasvukoha ning -tingimuste kohta.

Vääveltorik. Sulev Järve fotod.

“Puuinimeste” käsiraamat

Suured puud, mis kasvavad iid-
ses mõisa- ja linnapargis või
tänaväärse alleena, on väärtus-
likud nii rahalisest, ökoloogilisest kui
ka maastikukujunduslikust seisuko-
hast. Samamoodi tähtsad on ka koda-
aia puud – need on seal kasvanud mitu
inimpõlve ning sageli seotud mitmete
perekondlike mälestustega. Seepärast
on loomulik, et muretsetakse vanade
puude edasikestmise ja elujõu pärast
ega lubata neid kergekäeliselt maha
saagida – olgu tegu näiteks kas uus-
ehituse, teelaienduse või lihtsalt mõne
tähtsa inimese (ametniku) kartusega
suurte puude ees.

Mida teha aga siis, kui võrasse il-
muvad kuivanud oksad, mis kõvema
tuulega katusele või tänavale kukuvad?
Või on puutüvi keskelt täiesti õones
ning sinna on kasvanud seenekübarad?
Kas puu on nüüd vanaks ja haigeks jää-
nud?

Kuigi puud on ühed võimsamad
elusorganismid Maal, ei saa nad kasva-
da ilma seenteta. Osad on hädavajalikud
puittaimede kasvuks (näiteks mü-

koriisaseened soodustavad puujuurte
kasvu), teised täidavad tähtsat rolli or-
gaanilise aine ringkäigus: lagundavad
mahakukkunud puud ning muudavad
nad metsakõduks – toiduks teiste-
le mikroorganismidele, putukatele ja
lõpuks uuele metsapõlvkonnale. Üks
suhteliselt väike grupp seeni kahjustab
elusaid puud – nad tekitavad juurtes ja
tüvedes mitut tüüpi puidumädanikke
ning võivad põhjustada metsapuude
kuivamist või vanade pargipuude mur-
dumist.

Metsamajanduses on kõik mäda-
nikutekitajad kahjulikud, sest nende
tegevuse tulemusel väheneb oluliselt
puudutoodang. Asustatud piirkonda-
des – parkides, aedades ja linnatänavat-
el muutuvas puuseened ohtlikuks aga
alles siis, kui pehkinud puud või nende
oksad hakkavad murduma ning võivad
inimestele kahju tekitada. Enne peab
teadma, kellega on tegu – tegelikult
on iga täiskasvanud puu vähem või
rohkem seenetanud ning puude küljes
mõnda taela või pessu märgates ei tohi
kohe sae järele haarata ega vana parki
lagedaks raiuda.

Mujal juba ammu, ent loodeta-
vasti peatselt meilgi tegelevad pargi-
puude hooldamisega vaid koolitatud
spetsialistid – puuhooldajad ehk ar-
boristid. Lisaks tavapärastele haljastaja
ja aedniku oskustele (istutamine, kas-
vatamine, lõikamine) õpivad nad ka
vanade või vigastatud puude tervisliku
seisundi kindlakstegemist ning mur-
dumisohtlikkuse määramist. Kasutusel
on mitmekümnest punktist koosnev
küsimustik, mis hõlmab puu “elulugu”
alates tema lähedal tehtud kaevetöödest
ja lõpetades puu nn kehakeele (lõhed,
köverused, muhud jne) tõlgendamise-
ga. Tähtsa osa uuringutest moodustab
puudumädanikku põhjustavate seente
kindlaksmääramine, nende poolt tek-
itatava kahju hindamine ning puude
edasisi hoolduse planeerimine.

Raamatus on juttu kõrgematest
ehk suurseentest – nendest, mis on
meie eluspuude peamised mädaniku-
tekitajad ja mahamurdjad ning küllalt
kergesti äratuntavad oma viljakahade
järgi. Veel tutvustatakse mõnda mik-
roseente põhjustatud ja laialt levinud
puuhaigust.

Lisaks puude praktilise hooldusega
tegelejatele peaks see käsiraamat pak-
kuma huvi teistelegi “puuinimestele”,
eelkõige aga nendele, kes vastutavad
meie ümber kasvavate puude hea terve-
se eest. Dendroloog, maastikuarhitekt,
looduskaitseametnik, haljastaja, aednik
– kõikidele neile, nii praegustele kui ka
tulevastele, võiks see raamat huvi pak-
kuda.

Raamatus on suur hulk suurepära-
said fotosid ning eesti-, vene- ja ladina-
keelne seente ja haiguste register. Pea
kõikide seente juures on ära toodud
ka inglise-, saksa- ja soomekeelne ni-
metus, et hõlbustada teabe leidmist ka
muukeelsetest allikatest.

**Puuseened
pargi- ja
ilupuudel**

Sulev Järve
Retsenseerinud
akadeemik
Erast Parmasto
128 lk
kõva köide

Kaitse oma lemmikuid aias

Astail 2000–2001 ilmus Väino
Pallumi sulest Targu Talita
Raamatukogu sarjas järjepä-
nu kolm taimekaitseraamatut, mis olid
mõeldud nii harrastusaednikele kui ka
tootjatele tööks puuvilja- ja marjaaias,
kõögiviljaaias ja toimetulekuks lille-
de haiguste ja kahjuritega. Ajapikku
selgus, et mitte üksnes taimesordid ei
muutu kiiresti, vaid ka tõved ja nende
ravi, ja mõistagi ka tõrjevahendid.

Tuginedes juba ilmunule on autor
kokku pannud tööpoolest suure taime-
kaitseraamatu. Tiheda, asise ja täpse
teksti vahele on paigutatud 32 lehekül-
ge värvitahvleid, millel peamised hai-
gused ja kahjurid nende väärmatuks
määramiseks.

See, et sisukord paigutub viiele le-
heküljele, räägib iseenda eest. Järjest
on käsitlemist leidnud meie aedade
lemmikud, õuna-, kirs- ja pirnipuud,
olulisemad marjakultuurid (sõstrad,
maasikad, vaarikad jm), kõögiviljad
(juur- ja vilikõögiviljad, sibulad ja lau-
gud, lehtkõögiviljad ja maitsetaimed).
Samuti leiab raamatust ilupuude, -põõ-
saste kahjustajad ja teabe nende tõrju-
mise kohta. Samuti on raamatus üle-

vaade paljude sibullillede, katmikala
lõikelillede ning toalillede kahjuritest
ja haigustest, lisatud on erialaspetsia-
listi õpetused. Kokkuvõtlikult räägi-
takse ka taimsetest tõrjevahenditest,
desotöödest kasvumajas ning taimede
füsioloogilistest häiretest.

Raamatu lõpuosas leiab põhjaliku
indeksi, mille abil on mahukast raama-
tust haigusi ja kahjureid väga hõlpsus
leida.

Raamat jõuab müügile mai teises
pooles.

**Suur
taime-
kaitse-
raamat**

Väino Pallum
Toimetaja
Riina
Tammsaar
528 lk
kõva köide,
värvitahvleid

ilmunud

Sada mõtet teele kaasa

Heiki Raudla
Kujundaja
Heiki Kähr
104 lk

kõva köide

Kogumik on ilus ja kasulik kingitus koolilõpetajale, andes noorele inimesele julgustavaid ja innustavaid mõttekilde maailma osavamatelt sõnakunstnikelt ja mõttemeistritelt.

Raamat on kujundatud nooruslikes toonides ja kingituseks sobiv.

Uudishimulik siilipoeg

Esko-Pekka
Tiitinen
Kujundus ja
illustratsioonid
Tuula Tiitinen
Tõlkinud Meri-
Liis Laherand
32 lk

kõva köide

Väikese uudishimuliku siilipoisi maailmaavastamise lugu, kus on südame-soojust ja elus ette tulevaid emotsioone. See on lapse tundekasvatuse esimene peatükk, kus on siiliema poolt lapsele kaasa antavad töö- ja tarkusetarad, mida lapsel on vaja teada ja alati hinges hoida. Nagu näiteks need sügava sisuga sõnad: "Pisaraid on mitmesuguseid, on rõõmpisaraid, on kurbusepisaraid ja on õnneliku jälle nägemise pisaraid, aga ilma pisarateta ei jaksaks keegi elada. Pisarad räägivad sellest, et sul on tunded."

Jutukelder

Koostanud
Helin Laimets,
Marju Kuusmaa
Illustratsioonid
Marju Must
56 lk

pehme köide

Kõik selle raamatu lood on välja mõelnud Muumirühma mudilased Tabasalu Tibutare lasteaiast. Õpetajate Helini ja Marju abil on need kokku kogutud ja kaante vahele köidetud. Raamatu koostajad on ise öelnud, et häid ideid on nad koos lastega kogunud igapäevasest tegevusest ja meid ümbritsevast loodusest. Raamat on abiks lapsevanemale, aga ka õpetajale laste kõne- ja eneseväljendusoskuse arendamisel jutustades, joonistades või siis lausa lavastuste läbiviimisel.

Ema, palun loe mulle!

Koostanud
Leelo Tungal
Illustreerinud
Kirke Kangro
368 lk

pehme köide

Kogumik "Ema, palun loe mulle!" sisaldab laias valikus muinasjutte, värse ja lookesi laste elust.

Lood on mõeldud ettelugemiseks mudilastele, kuid neid on lapsel hiljem hea meelde tuletada ka ise tähti veerides või siis juba suurena oma lastele ilmekalt ja soravalt ette lugedes.

Teemade liigitus aastaegade kaupa võimaldab raamatut kasutada ka laste teadades lektüürina või repertuaari täiendusena.

Sa oled see, mida sööd

Tihti öeldakse: me oleme see, mida sööme. Ja meie tervis ning heaolu sõltub sageli sellestki, kuidas me sööme.

Diabeet on haigus, mis nõuab selle põdejal enda hästi tundmiseks hoolikat ja tasakaalustatud toiduvalikut. Et ennast hästi tunda, peab diabeetik sööma korrapäraselt, hoides rasvade ja süsivesikute kogused tasakaalus, vältida tuleb liigset lihtsuhkrute hulka. Võib öelda, et diabeetik peab toituma viisil, mis oleks kasulik meile kõigile.

See aga ei tähenda, et diabeetikute toit oleks seetõttu igav või keerukas valmistada. Kuigi vahel tundub, et erinevate toidu planeerimine võtab aega ja vaeva, ei pea see alati nii olema.

Diabeetikutele mõeldud kokaraamat näitabki mitmeid toiduvalmistamise võimalusi. Kõikide retseptide toiteväärtused on välja arvatud ning portsjonid on väikese energiatarbimisega inimese jaoks just paraja suurusega.

Raamatus toodud retseptid sobivad kogu perele, kuna toitumine ei ole tähtis mitte ainult väljakujunenud diabeedi põdejatele. Teatud söömis-harjumused võivad tekitada diabeedi tekkimise riski kogu elu jooksul. Seega võib seda kokaraamatut soovitada kõikidele, kellel on veidi rohkem põhjust mõtiskleda toitumisvõimaluste üle, et tagada hea enesetunne ka pikemas perspektiivis.

Diabeetikute kokaraamatus on retseptisoovitusi hommiku- ja lõunasöögiks, ooteks ja õhtueineks. Eraldi on paigutatud argipäevased ja pidulikud eined. Toitude nimetused on raamatu lõpus toodud eraldi ka tähestikulises järjestuses, et oleks kerge otsida. Sissejuhatuses on antud korralik ülevaade diabeediga seotud mõistetest, magusainetest jm, mida on oluline teada.

Ulvi Tammer

Eesti Diabeediliidu tegevjuht:

Eesti Diabeediliidul on suur rõõm, et meieni on jõudnud abimees uue diabeetikute kokaraamatu näol. Sageli on inimesel diabeedi diagnoosimisel tunne, et nüüd on saabunud ainult nn maitsetute dieettoitude aeg.

Kuigi tänapäevaste toitumissoovituste järgi ei pea diabeetiku toit olema suhkruvaba, vaid hoopis vähemagus, on siiani jäänud vajaka just erinevatest ideedest, kuidas diabeetikuna tervislikult toituda. Iga diabeetik peaks eelnevalt konsulteerima siiski oma raviarsti või dieedispetsialistiga, et teada saada oma individuaalne päevane kaloraal ja süsivesikute jaotus toidukordade vahel. Eriti kehtib see insuliinravi saavate diabeetikute puhul. Nii nagu erinevatel diabeetikutel on erinev raviskeem, nii on ka toitainete (süsivesi-

kud, valgud, rasvad jmt) ning kaloraali vajadus individuaalne. Loodetavasti on uuest kokaraamatust abi paljudele inimestele, sest retseptid diabeetikute kokaraamatus sobivad suurepäraselt kasutamiseks kõigile tervislikust toidust lugupidajatele.

Vaata ka www.diabetes.ee

Diabeetikute kokaraamat

Põhiretsepte
kogu päevaks
Tõlkinud Katrin
Planhof Skott
160 lk
kõva köide

Unikaalse müüdi säilitajad

Kokku 300 aastat Peterburi-Petrogradi-Leningradi-Peterburi poliitilist ja kultuurilist ajalugu annab lugejale ülevaate selle linna kultuuriloojate sisemisest vabadusest ja kangelaslikkusest, mis suutis välise kammitsa tingimuses vastu seista ka kõige rängematele katsumustele. Kronoloogiliselt on vene kultuuri põhiosa eksisteerinud despotliku riigi süsteemis, mis on alati märgistanud – sageli vägagi traagiliselt – kunstnike ja võimu suhteid. Neid süvavoolusi uuribki autor Solomon Volkov – Leningradis õppinud ja hiljem Läände siirdunud muusik.

Esitledes unikaalset ilmingut, mida ta määratles kui "Peterburi müüti", juhib ta lugeja läbi aegruumi. Siin tegutsevad isikud mõjutavad oluliselt üks-teist ja ka müüdi transformeerumist ning laienemist kogu maailma kultuurikontekstis. Olmetasandil ei kohtu Volkovil Puškin Gumiljovi, Ahmatova, Brodski või Balanchine'iga, Gogol aga Andrei Belõi, Šostakoviči või Zoštšenkoga. Kuid kõik Volkovi 116 mitmesuguse elukutse ja vanusega vestluskaaslast, kes ilmuvad raamatu lugeja ette, aitavad seda unikaalset müüti ehitada, arendada ja säilitada.

Peterburi kultuuri lugu

Asutamisest meie päevini
Solomon Volkov
Tõlkinud
Milvi Aasaru
680 lk
kõva köide

ilmunud

Keemia eksamiülesanded

Koostanud
Neeme Katt
64 lk
pehme köide

Ülesannete kogu sisaldab kõiki põhikooli ühtlustatud küsimuste ja ülesannetega keemiaeksamite ülesandeid aastatest 1999–2006. Iga ülesande juures on ka aasta, millal see konkreetne ülesanne eksamikavas oli.

Ülesanded on süstematiseeritud peamiste eksamiteemade kaupa. Samas hõlmavad paljud ülesanded üheaegselt mitmeid teemasid.

Kogumiku lõpus on toodud kõigi ülesannete vastused. Kui mõnele küsimusele saab vastata mitmel viisil, on võimaluse korral (kuid mitte alati) esitatud ka alternatiivseid variante.

Arvutusülesannete juures on ka lahenduskaik, tavaliselt üks võimalikest lahendustest. Keemia eksamiülesannete lahendamise juures leiab õpilane tuge Hergi Kariku koostatud "Keemia koduõpetajast".

Traktoriõpe

Vello Sääsk
216 lk
pehme köide

2005. aastal ilmunud õpperaamatu teine, täiendatud trükk. Raamatus on põhjalik ülevaade traktori ehituse ja kasutamise põhimõtetest. Selgitatakse traktori kui töökohta olemust ja kirjeldatakse traktorit kui veomasinat. Õpilane saab ülevaate erinevate mootorite tööpõhimõtetest, siseõlemismootori ehitusest, elektriseadmetest, jõuülekandest, traktori juhtimisest, piduritest, hüdraulikast, traktori veermikust ja veel paljust tarvilikust.

Arusaamist lihtsustavad tabelid, joonised, skeemid ja fotomaterjal. Toodud arvutusnäited ilmestavad ja iseloomustavad traktorit mitmel moel.

Arusaamist lihtsustavad tabelid, joonised, skeemid ja fotomaterjal. Toodud arvutusnäited ilmestavad ja iseloomustavad traktorit mitmel moel.

Keskkonnanaitse. Looduskaitse

Vello Keppart
264 lk
pehme köide

Keskkonnast ja sellega seonduvatest probleemidest huvitavale lugejaskonnale mõeldud raamatu teine, täiendatud trükk.

Viimase viieteistkümne-kahekümne aasta jooksul on looduskaitse põhimõtete areng olnud kiire nii Euroopas kui ka Eestis. 2004. aastal jõustunud looduskaitse seadus ja sellele toetuvad määrused vajavad tutvustamist tulevastele spetsialistidele, töölisele ja juhtidele. On oluline teadvustada, et teadmised looduse ja elukeskkonna kaitsest ning loodushoidlikust käitumisest on vajalikud igale inimesele. Sellealaseid põhitadmisi andev õpik on mõeldud eelkõige kutsekoolidele, kuid on kasutatav ka gümnaasiumides ja teistes õppeasutustes.

TEA teatme- kirjanduse TOP 2007

1. TEA taskuentsüklopeedia
2. Suur soome-eesti seletav sõnaraamat
3. Maailma toiduainete entsüklopeedia

Kas TEAte?

Mitu entsüklopeediat on ilmunud TEA Kirjastuselt?

- a) 2 b) 4 c) 5

Vastused saatke TEA Kirjastuse aadressil info@tea.ee või 10 118 Tallinn, Liivalaia 28. Õigesti vastanute vahel loositakse 1. juunil välja üks ilmunud entsüklopeedia võitja valikul. Võitjate nimed avaldatakse TEA koduleheküljel www.tea.ee.

Õige vastus aprillikuu küsimusele: "Pere terviseentsüklopeedias" ja "Lapse terviseentsüklopeedias" on kokku üle 2000 illustratsiooni.

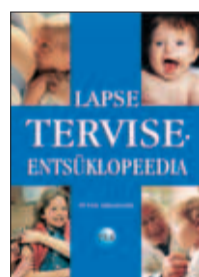
Pere tervise- entsüklo- peedia

256 lk

kõva köide

Tänapäevane ja rikkalikult illustreeritud teatmeteos, mis annab ülevaate enam kui

120 sagedamini levinud haigusest, haigusnähtudest ning tervislikust seisundist, nende põhjustest ja ennetamisest.

Lapse tervise- entsüklo- peedia

256 lk

kõva köide

Seni ilmunuist täiuslikem laiale lugejaskonnale mõeldud teos annab ülevaate ligi 120-st

lastel tervisehäiretest. Põhjalikult käsitletakse lapse sirmumist ning antakse nõu, kuidas hoida ära õnnetusi.

Maailma toiduainete entsüklo- peedia

688 lk

kõva köide

CD-ROM

Teos annab detailse teabe kõigi toiduainegruppide kohta. Käsitletakse ligi 1000 toiduainet, tutvustades nende päritolu, toiteväärtust, söögiks valmistamist. Antakse ostusoovitusi ja nõu toiduainete säilitamiseks.

Messiuudiseid

TEA Kirjastus osales aprillis Londoni ja Bologna raamatumessil.

Eelkoolialisi peaks rõõmustama uued raamatud sarjast "Minu esimesed avastused looduses", mida esitles Bologna Prantsuse kirjastus Gallimard Jeunesse.

Kirjastuse uute keeleõpikute väljandmise vastu tundsid huvi Poola, Läti ja Leedu jt maade kirjastused. Kõige populaarsem oli TEA uus inglise ärikeeke õpik "Business English for Business Leader".

TEA laste- ja noorteentsüklopeedia kui tänapäevane abiline maailmaga tutvumisel

Küsimustele vastab kirjastaja
Silva Tomingas

Tänapäeval saab igapäev infot väga paljudest allikatest, eriti televisioonist ja internetist. Tekib küsimus, kas teatmekirjanduse osatähtsus selle tõttu ei vähene?

Otsustades, teatmekirjanduse osatähtsus on kahel mõeldud kümnendil terves maailmas oluliselt kasvanud. Maailm on viimaste aastakümnete jooksul ju tohutult muutunud. Muutuste mõistmiseks ja nendega kaasamineks vajab inimene mitmekülgset ja tasakaalustatud teavet, mis on tänapäevane oma sisult ja vormilt.

Mida noorem inimene, seda olulisem on, et temale antav teave oleks emakeelne ja hoolsalt valitud. Samuti on väga tähtis, et see esindaks üldlevinud ja tasakaalustatud arusaamu tänapäeva maailmast ja selle nähtustest. Laps ei oska uuele ise hinnangut anda, meie kujundame selle temale antava teabe ja selles esinevate hoiakute kaudu. On väga oluline, et meie lapsed ja noored saaksid praegusele ajastule ja meie kultuuri väärtushinnangutele vastavat õpetust ja teavet.

Praegu on tohutult võimalusi teatmeteostes esitatavat infot huvitavaks ja atraktiivseks teha. Mida noorem on teatmeteose kasutaja, seda rohkem vajab ta eakohast materjalisisust.

Täna algaval Balti raamatumessil esitleb teie kirjastus "TEA laste- ja noorteentsüklopeediat". Milline on raamatu sihtgrupp? Mida see teatmeteos endast täpsemalt kujutab?

"TEA laste- ja noorteentsüklopeedia" on mõeldud eelkõige põhikooli õpilastele, kuid see on hea abimees ka gümnaasiumi nooremas astmes. Ent kiire ülevaate maailma asjadest annab teos ka gümnaasiumi vanema astme õpilastele ja täiskasvanutelegi. Entsüklopeedia koosneb kolmest põhikõitest (I–III). Kõited on suureformaadilised (see võimaldab kaarte ja illustratsioonide hästi esitada), igas kõites on 400 lehekülge. Nende juurde saab soovija ka täismahus elektroonilise versiooni (DVD ja CD-ROM).

Entsüklopeedias esitatud materjal on hästi liigendatud, mis võimaldab ka väiksemate kogemustega ja nooremal teatmekirjanduse kasutajal kergesti ülevaadet saada, õpetab eristama olulist infot vähem olulisest ning korrastama oma mõtlemist materjali süstematiseerimise kaudu. Iga sõnartikli ees on ikoon, mis märgib valdkonda, millesse artikkel kuulub (näiteks Universum, kirjandus, ajalugu, geograafia).

Entsüklopeedia on rohkesti illustreeritud: kokku on siin ligi 6000 illustratsiooni (maalid ja muud taiesed, joonised ja läbilõiked, graafikud ja skeemid, fotod jpm.), mis võimaldavad esitada teavet atraktiivselt, dünaamiliselt ja nauditavalt. Üle 350 detailirohke geograafilise kaardi aitavad leida paikade asukohta nii Eestis kui ka terves maailmas. Põhjalike ajalookaartide abil saab hea ja täpse ülevaate mineviku-sündmustest – tsivilisatsiooni arengust ja sõdade käigust.

Kas tegemist on suure koostööprojekti?

See entsüklopeedia põhineb suuresti Hispaania tuntud kirjastuse "Everest" entsüklopeedial ja – nagu tänapäeval sageli otstarbekas – on valminud paljude asjatundjate tihedas koostöös. Maailm on ühtne tervik, vaade sündmustele ning asjadele on tihti sarnane. Hästi tehtud ja rahvusvahelist tunnustust leidnud kirjastuse töö sobib ka meile hästi, võimaldades teiste poolt loodud edukalt kasutada. Eestit käsitleva ja Eesti jaoks olulise originaalmaterjali on loonud paljud Eesti erialade spetsialistid. Siin on igakülgset kaastööd nii valdkonniti kui ka regiooniti.

"TEA laste- ja noorteentsüklopeedias" on kõikides artiklites, kus vaja, mõistagi olemas ka Eestiga seonduv. Hispaanlaste entsüklopeedia põhjal on oma entsüklopeedia välja andnud ka inglased ja TEA entsüklopeedia-toimetusele oli hea eeskuju ja huvitav kogemus jälgida, kuidas inglased sama materjali oma kultuuri vajadustele kohandanud on.

Teose isikute loetelu iseloomustab töik, et muu maailma isikute 300 biograafia kõrval on ligi 130 Eesti ja selle lähiumbruse isiku artiklit. Iga isikuar-

tikli juures on portree ja vajaduse korral on lisatud ka muid illustratsioone (pilte raamatutest, maalidest, skulptuuridest ja muudest kunstiteostest, filmidest, leiutistest jms.). Kirjanike puhul on nende kuulsaimatest teostest valitud ka lõik, mis ilmestab kogu artiklit ja toob autori lugejale lähemale.

Maailmajagude ja riikide juures leiab kasutaja detailirohkele kaardile alati lisaks ka lihtsustatud kaardi ja rubriigi põhiaandmetega, see võimaldab kõige olulisema teabe linnulennult haarata. Eesti kaartide osas on TEA põhiline koostööpartner "Regio", kelle kõrgetasemelised kaardid kasutajat otsitava leidmisel ja ülevaate saamisel parimal moel abistavad.

Kas selles entsüklopeedias on midagi täiesti uutset?

Eesti keeles ju praegu ühtegi tänapäevast põhjalikku laste ja noortele loodud üldentsüklopeediat ei olegi, selles mõttes on see teos tervikuna uudne. "TEA laste- ja noorteentsüklopeedias" on aga ka põnevaid rubriike, mida teistest sarnastest teatmeteostest ei leia.

Üks selline huvitav rubriik on "Kas sa tead?", mis esitab käsitletava teema kohta lõbusaid ja hämmastavaid fakte. See on mõistagi väga tänuväärne rubriik viktooriinategijatele ja mäluvärgureile. Teine eriline rubriik on "Katse", mis sobivate teemade juures annab juhtnööre katse läbiviimiseks, õpetab turvaliselt eksperimenteerima ja annab selle kaudu võimaluse kasutajal oma maailmanägemist laiendada. Õppurile on oluline ka selline rubriik nagu "Seletus", kus nii sõnas kui ka pildis selgitatakse oskussõnade tähendust, et noor kasutaja kohe üheselt ja selgelt entsüklopeedias kasutatud mõistetest aru saaks, ka juhul, kui ta nendega varem kokku pole puutunud.

Artiklite sees on erineva värvuse ja kirjaga eristatud viited teistele artiklile ja kesksetele mõistetele ning faktidele. Iga kõite lõpus on aine- ja nimeregister, see teeb otsitava leidmise hõlpsaks ka nendele, kes raamatuvõrsiooni kasutavad.

Millised on entsüklopeedia elektroonilised versioonid ja kuidas need kasutajat toetada saavad?

"TEA laste- ja noorteentsüklopeedia" arvutiversioonid on DVD-I ja CD-ROM-il ning need võimaldavad kasutajal otsitavat mõistagi väga kiiresti leida, sest liikumine otsingumootori ja hüperlinkide abil annab tohutu ajalise kokkuhoiu. DVD-formaadis saab anda materjali ka animatsioonina (planeetide liikumine, katkendid multafilmi-dest), esitada rohkesti audiomaterjali (lindude häälsused, hümniid, katkendid muusikast), anda õppeotstarbelisi ülevaateid erinevatest süsteemidest ja nende teisendusi (näiteks Rooma ja Araabia numbrite teisendamine). Samuti võimaldab see olulisematel pildidel liikuda panoraamselt ja tähtsamatel kaartidel minna soovitud punktini. Kuid mis kõige olulisem – elektrooniline versioon on alati kõige värskemate teavet kandev ja kõige tänapäevasem.

Ettetellimine algas 1. mail ja kestab ainult 30. juunini. Kõiki huvilisi kutsume entsüklopeediaga tutvuma Tallinnas 17.–19. maini toimuvale Balti raamatumessile. Lähemat infot ja demosisid saate TEA koduleheküljelt www.tea.ee/tlne

Kalle Kristjansen

"TEA laste- ja noorteentsüklopeedia" igas kõites 400 lk, kokku 1200 lk, neljavärvitrükk, kõva kaas, formaat 230x280 mm

Ilummine:

I kõide – 1. augustil 2007

II kõide – 1. detsembril 2007

III kõide – 1. mail 2008

arvutiversioon DVD-I ja CD-ROM-il – 1. mail 2008

Heinakübar ja Viltssuss

TEA Kirjastus alustas Soome populaarse lasteraamatusarja "Heinakübar ja Viltssuss" väljaandmist. Mõõdunud aastal ilmus sarja avaraamat "Heinakübar ja Viltssuss" ning äsja tuli trükist "Heinakübar, Viltssuss ja beebi". Sel aastal on ilmumas veel kaks raamatut. Autorid, õed Sinikka ja Tiina Nopola, on seni kirjutanud 12 osa – esimene raamat ilmus aastal 1989, kaheteistkümmes 2006. Sarja põhjal on valminud samanimeline perefilm, mida näidati kaks aastat tagasi ka Eesti Televisioonis.

Kaks toimekat öde

Raamatute peategelased on kaks väikest tüdrukut, kaks öde, keda kutsutakse Heinakübaraks ja Viltssussiks. Heinakübar on oma nime saanud kübara järgi, mida ta alati peas kannab, ning Viltssussil on külmakartlikud jalad, nii et ta kannab alati vildist suse.

Peale Heinakübara ja Viltssussi kuuluvad Katlakoskede perre ema Hanna ja isa Mati ning väikevend Peeter Mati Kasimir. Pereema on kodune, isa boheemlaslik teadlane. Nad elavad maal, väikeses alevikus.

Raamatusarja püsitögelased on ka saamatud politseinikud Prillmadu ja Hiigelnaba ning naabruses elavad omapäraseid Alibulleni preilid Helga ja Haliise. Preilide juures saavad tüdrukud ema eriskummalistele taimetoitudele vahelduseks toekamaid köhutäisi nautida ja vaadata telerit, mida nende kodus pole.

Beebi ei anna rahu

Sarja esimeses raamatus "Heinakübar ja Viltssuss" otsustavad õed põidlaküüdiga laia maailma õnne otsima minna, kuna neil saab oma igavast kodusest elust villand. Lõpuks koju tagasi jõud-

Sarja "Heinakübar ja Viltssuss" illustatsioonide autor Karel Korp on toimekaid ödesid kujutanud "väikese kiiksuga".

nuna tõdevad nad, et maailmaränduri elu on palju ohtlikum, kui nad esialgu arvatagi oskasid, ning koduigatsus üllatab neid endidki.

Teises osas "Heinakübar, Viltssuss ja beebi" saavad ökesed endale väikese venna. Uue pereliikme saabumine muudab terve pere igapäevaolu. Kõige rohkem elab elumuutust üle Viltssuss, kelle meelest pole teda, "vana beebi", enam kellelegi vaja. Vanemad hoolivad vaid vennast ja ka Heinakübar on ta reetnud, aidates vanematel beebi eest hoolitseda. Et elu jälle endine oleks,

võtab ta ette otsustava käigu...

Autorid on tabavalt edasi andnud laste mõttekäiku, iga tegelase olemust avavad rohked dialoogid.

Suvel ilmub sarja järgmine osa "Heinakübar, Viltssuss ja vaar", milles Katlakoskede perele tuleb külla tüdrukute vanaisa ning jõuludeks ilmuv raamatus püüavad ökesed jõuda päkapiku jälile.

"Heinakübara ja Viltssussi" sarja raamatud on meeleolukas lugemine lastele, kuid ka laste vanemad leiavad siit üht-teist õpetlikku.

Või mis raamat, päris sari kohe. Kui aus olla, siis on mind juba ära tüüdanud erinevad kolliraamatud (kuigi ka ise olen korra ühe autor olnud). Helistasin ka oma Soome sõpradele, kes kinnitasid, et igal juhul võta pakkumine vastu, tegu on ju Soome ühe populaarsema lasteraamatuga viimase kümne aasta jooksul.

Pilte joonistades panin pearõhu tegelaste värvikusele, nagu seda ka raamatu autorid teinud on. Seepärast näevad õed Kübarad-Sussid välja peaaegu nagu tänapäeva teismelised, kuid ikka

väikese kiiksuga: imeliku kübara ja vildist sussidega. Mundrimehi Hiigelnaba ja Prillmadu joonistada on mõnus, iga-tepidi naljakad kujud. Kuna tegemist on poolenisti seiklusraamatuga, siis on pildidki *action*'it täis.

Raamatu Soome-versiooni originaalpiltidega võrreldes on meie pildid värvilisemad, tegelased on rohkem luust ja lihast. Ka on piltide osa raamatus suurem.

Kokkuvõttes äge projekt, loodan, et sari leiab kiiresti tee ka Eesti laste lugemislauale.

Karel Korp

raamatute illustreerija

Kui kirjastus tegi mulle ettepaneku illustreerida Soome autorite lasteraamatut, mõtlesin, et vist jääb kaup katki, kuna mul oli üks Eesti lasteraamat – suur ja mahukas – pooleli. Ent poole jääst sulatas kirjastuse venmine, et just mina sobin just seda raamatut illustreerima, ülejäänud poole sulatas raamat ise.

Üle pika aja lahe, eluline, ilma liigse manitseva toonita, lõbus lasteraamat.

Olivia Saar

Emast ning emaarmastusest on kirjutatud palju laule ja luuletusi, pisut vähem aga on mõtiskletud ema alatise lähedaloleku, tema igikestvuse üle. Emad elavad ju lastes edasi, see on püsiv ajavool, mis kestab põlvest põlve. See on kindlustunne ebakindlas ajas. See on sisemise jõu ja väärkuse allikas.

Luulevalimik "Laulud emast" pole ainult helge ja kaunis raamat kõige lähedasemast inimesest, vaid sellesse on koondatud sügavalt mõtlikke, rikastavalt elukogemuslikke ning hingeminevalt tundeHELLI luuletusi. Kuid siit

võib leida ka kurvatoonilisi laule, sest milleski tõeliselt ilusas ja üllas peitub sageli kurbustki.

Kurb, et alles hiljuti lahkusid meie keskelt kaks tõeliselt suurt ja armastatud kirjanikku Debora Vaarandi ja Silvia Rannamaa, kuid kes jätsid valimikku "Laulud emast" viimase hetke koostööna oma imelised luuletused.

"Laulud emast" on kindlasti ilus kingitus emale, kuid see on veel palju enamat.

Te loete siit Ellen Niidu südamlilik-sooje mõtteid oma emast ning isendast emana, naudite Viivi Härmi lapsepõlveaegade meenutuspilte oma vanaemast, liigute koos Viivi Luigega

tema kodustel tunnetemaastikel, saatjaks ema soovid ja ootus. Te elate kaasa Ave Alavainu emadepäevakurbusele, kui ema enam pole, ning rõõmustate koos luuletajaga selle üle, et tema lastel on olemas ema.

Te loete sügavaid mõtteid, leiate tundeid, mis on siirad, läbielatud ning omaenese meeltega tajutud. Need laulud on ehtsad ja lihtsad oma ilus. Lugesid neid luuletusi, suudate viivuks argiasjadest eemalduda ning igavikuliste tõdede üle mõtiskleda, saada hingelt ja vaimult rikkamaks.

Luuleraamat "Laulud emast", mille on imekaunilt ning peene maitse ja värvitajuga kujundanud kunstnik Ur-

Heinakübar ja Viltssuss

Sinikka Nopola, Tiina Nopola
Tõlkinud Reet Grosberg
Illustreerinud Karel Korp
56 lk, kõva köide

Heinakübar, Viltssuss ja beebi

Sinikka Nopola, Tiina Nopola
Tõlkinud Reet Grosberg
Illustreerinud Karel Korp
64 lk, kõva köide

ilmunud

Nõiutud pulmarong
Jaanus Vaiksoo
Sari "TEA lastejuttude varalaegas väikestele"
Illustreerinud Everi Vähi
112 lk, kõva köide

"Nõiutud pulmarong" koosneb kahest osast: "Metsarahvas Kanamatsi kün-gastelt" ja "Soovaimu lood". Siit leiab põnevaid rahvapärismustlikke lugusid soovaimust, soode ja rabade kaitsjast ja olevustest, keda meie esivanemad kutsusid metsarahvaks. Soovaim ja metsarahvas abistasid hädasolijaid ning karistasid karmilt neid, kes loodusesse hoolimatult suhtusid.

Rõõmuras. Näidendid ja lavapildid
Lehte Hainsalu
Illustreerinud Valdek Alber
64 lk, kõva köide

Raamatus on õpilastele sobivaid lihtsamaid ja pisut keerulisemaid näidendeid, millega sisustada klassiohtut või koolipidu. Lavalood pakuvad mängulusti ning võimalust ladusa kõnekeele harjutamiseks ja selge häälde saavutamiseks.

ilmumas

Sabaga päike
Leelo Tungal
Illustreerinud Regina Lukk-Toomper
Sari "Lapse oma luuleraamat"
40 lk, kõva köide

Lustaka luuleraamatu tegelased – nugi-sed, saarmad, kilpkonnad, jänese poisid ja teised – elavad huvitavat loomaelu, mille kirjanik on mõnusal moel lugejateni toonud. Kes on see sabaga päike – oravapoiss, kes saab päikeselt kullase läike. Selliseid toredaid luuleleide on Leelo Tungla loomaluuletustes rohkesti.

Helge ja kaunis raamat kõikidest emadest

Olivia Saar

Emast ning emaarmastusest on kirjutatud palju laule ja luuletusi, pisut vähem aga on mõtiskletud ema alatise lähedaloleku, tema igikestvuse üle. Emad elavad ju lastes edasi, see on püsiv ajavool, mis kestab põlvest põlve. See on kindlustunne ebakindlas ajas. See on sisemise jõu ja väärkuse allikas.

Luulevalimik "Laulud emast" pole ainult helge ja kaunis raamat kõige lähedasemast inimesest, vaid sellesse on koondatud sügavalt mõtlikke, rikastavalt elukogemuslikke ning hingeminevalt tundeHELLI luuletusi. Kuid siit

võib leida ka kurvatoonilisi laule, sest milleski tõeliselt ilusas ja üllas peitub sageli kurbustki.

Kurb, et alles hiljuti lahkusid meie keskelt kaks tõeliselt suurt ja armastatud kirjanikku Debora Vaarandi ja Silvia Rannamaa, kuid kes jätsid valimikku "Laulud emast" viimase hetke koostööna oma imelised luuletused.

"Laulud emast" on kindlasti ilus kingitus emale, kuid see on veel palju enamat.

Te loete siit Ellen Niidu südamlilik-sooje mõtteid oma emast ning isendast emana, naudite Viivi Härmi lapsepõlveaegade meenutuspilte oma vanaemast, liigute koos Viivi Luigega

tema kodustel tunnetemaastikel, saatjaks ema soovid ja ootus. Te elate kaasa Ave Alavainu emadepäevakurbusele, kui ema enam pole, ning rõõmustate koos luuletajaga selle üle, et tema lastel on olemas ema.

Te loete sügavaid mõtteid, leiate tundeid, mis on siirad, läbielatud ning omaenese meeltega tajutud. Need laulud on ehtsad ja lihtsad oma ilus. Lugesid neid luuletusi, suudate viivuks argiasjadest eemalduda ning igavikuliste tõdede üle mõtiskleda, saada hingelt ja vaimult rikkamaks.

Luuleraamat "Laulud emast", mille on imekaunilt ning peene maitse ja värvitajuga kujundanud kunstnik Ur-

mas Viik, on aegumatu raamat, sest see kõneleb EMAST – elu andvast, elu hoidvast ning põlvkondi ühendavast inimesest.

Laulud emast

Luulekogumik
Koostanud Olivia Saar
Kujundanud Urmas Viik
80 lk, kõva köide

Tirtsti ja turtsti
Aidi Vallik
Illustreerinud Piret Mildeberg
Sari "TEA lasteluule varalaegas väikestele"
64 lk, kõva köide

Autori esimeses lasteluulekogus on teemadelt ja meeleolult väga erinevaid luuletusi. Autor on kogu jaganud osadeks: "Päris elu luuletused", "Kurvad ja jubedad luuletused", "Targad luuletused" ja "Viguriga luuletused". Luulekogus on laste igapäevaolu kujutavaid rõõmsakoelisi, fantaasiarikaid, lõõpivatoonilisi ning ka nukraid, natuke jubedaidki luuletusi.

Vastuoluline kuninganna

Ivar Rütli
tõlkija

Siinne raamat peaks olema kui mitte esimene, siis vähemalt üle pika aja taas eesti keeles ilmunud käsitlus Rootsi kuninganna Kristiinast. Tegemist on maailmakuula Rootsi ajaloolase Peter Englund ülevaatega kroonitud pea elust.

Kuigi Kristiina valitsusajal (1632–1654) kuulus Rootsi koosseisu ka Eesti, olgu lugejale kohe öeldud, et Baltimaade kohta on raamatus vähe leida. Keskendatakse Kristiina isiksusele ja sellele, “mis tegi Kristiinast KRISTIINA”, selle nii vastuolulise võimukandja. Sirgunud suureks pärast oma isa Gustav II Adolphi surma eestkostevalitsuse ajal, kasvatati teda kõigi tolle aja reeglite järgi – temast pidi saama tollase Põhja-Euroopa võimsaima riigi juht. Tipp-hariduse ta sai, seda paljus tänu tema enda pidurdamatule uudishimule ja teadmisjanule, mida ta rahuldaskoogu Euroopast sõjasaagina kokku toodud raamatute abil.

Saatuse keerdkäike valgustav

Englund jutustab Kristiina kujunemist, loob pildi temaaegselt Stockholmist õukonnaelust, milles osalesid tollase Euroopa vaimuelu tipud, samuti valgustab ta tema usulisi otsinguid, katoliku usu avastamist ning sellega seotud vältimatut troonist loobumist.

Kristiina kuvand seostub tihti esmajoones hariduse ja teaduse soosimisega, temast kui poliitikust ja võimuinimesest on teada vähem. Raamat täidabki seda tühikut, teosest selgub kuninganna talent ka võimuesindajana, mille juurde kuulusid teatraalsus, hoolimatus ja võimunälg. Pärast usuvahetust ja troonist loobumist 1654. aastal lahkus Kristiina Rootsist ning jõudis lõpuks pärast mitmeid keerdkäike Rooma. Sellele raamatu põhiosa pühendatud ongi.

Õigupoolest järgib Englund käsitlus Rootsi ajaloolaste viimase aja suun-

dumusi valgustada Kristiina tegevust pärast troonist loobumist ja eriti tegevust Roomas. Kristiinast sai ihaldatud mängunupp nii omavahel rivaalitseva Hispaania ja Prantsusmaa kui ka paavstikuurias tegutsevate rühmituste jaoks. Sellega pole öeldud, et Kristiina lasi end ära kasutada, pigem oli asi vastupidi. Küsimus oli võimubaasi loomises, mis tagaks talle seisusekohase elu, vaimse sõltumatuse ning võimaluse oma tõekspidamisi ellu viia.

Paradokside kuninganna

Englund kirjeldab Kristiina paradoksaalsust – ühelt poolt tema sõjakust ja mehelikkust, teisalt vagadust ja rahuvahendaja kuvandit. Selliseid paradokse oli mitmeid. Või nagu Englund ise ütleb: “Ta on võimuinimene, kes loobus Põhja-Euroopa kõige vägevast troonist. Ta on rahuvahetsejanna, kes unistas oma vägede võitlusse viimisest. Ta on türann, kes mässas mis tahes autoriteedi vastu. Ta on naine, kes esines võimuga, mis tema ajal kuulus meestele.”

Raamatu lõpus ilmneb ka pealkirja Hõbemask tagamaa – tegu on Kristiina surimaskiga, mille ilme “muutub sõltuvalt sellest, mis suunast maski vaadata, mõnikord tundub see rahuliku, mõnikord mornina. Tagant viltu vaadates paistab, nagu ta naerataks.”

“Hõbemask” ei ole tavapärane kronoloogiliselt ülesehitatud biograafia, pigem on tegu ülevaatega, kus hüpatakse edasi-tagasi, ühest ajast teise. Raamatu mõistmist see siiski keerukamaks ei tee. Paljus kirjeldatakse tolle aja teaduse ja kunsti (eriti teatri) arengut, paljus avab Englund ka Kristiina enda mõttemaailma, avaldab katkende tema kirjavahetusest, autobiograafiast (mis jäi lõpetamata), maksiimidest, kirjeldab tema suhteid naistega- ja vastassooga jne. Tõsisema huvilise jaoks on raamatu lõpus ülevaade Kristiinast puudutavast allikmaterjalist ja kirjandusest.

Loodetavasti on Englund raamatu näol tulnud üks kena lisa eesti keeles ilmunud biograafilisele kirjandusele.

“Ma sündisin õnnesärgis ja paljad olid ainult nägu, käed ja jalad. Ma olin üle keha karvane ja mul oli jäme, tugev hääl.” (Kristiina autobiograafiast)

2006. aasta sügisel ilmus eesti keeles Peter Englundile maailmas tuntust toonud raamat “Poltaava: Ühe armee häving” – dokumentaaljutustus paarist hirmsast ööpäevast Põhjasõjas Poltaava all, kus hävitati kogu kuningas Karl XII juhitud Rootsi pearmee. Englund kirjeldab saatuslikku lahingut, Rootsi suurvõimu languseni viinud katastroofi tunnustunni haaval ja seda mitte väejuhtide, vaid pigem lihtsõdurite silmade läbi.

Autorist

Peter Englund (s 1957) on filosoofia-doktor ja ajaloodotsent. Ta on Rootsi Draamainstituudi professor ja Rootsi Akadeemia liige. Englund on avaldanud seni üheksa raamatut ja pälvinud rea auhindu.

Hõbemask: kuninganna Kristiina lühike elulugu
Peter Englund
Tõlkinud Ivar Rütli
184 lk
kõva köide

16 kultuuriloolist novelli

Sarviku armastus

Mats Traat
438 lk
kõva köide

Selles raamatus on kuusteist kultuuriloolist novelli, mis on kirjutatud aastatel 1981–2006 ning ilmunud sel ajavahemikul siin-seal kogumikes või ajakirjas Looming. Uude kogumikku järjestatuna moodustavad mitmed neist omaette tsükleid, puudutades samu tegelasi erinevates aegades ja oludes.

Tegemist pole pelgalt isikulugudega. Traat annab oma tegelastele suurepärase detailse tausta olude, keskkonna, mõttelaadi ja suhete näitamiseks. See on omalaadne kirjanduslik ajalookäsitlus, kus üks lugu täiendab teist, mis ongi oluline põhjus paigutada need samade kaante vahele, lootes eriti seda, et raamat satub sellisena noore lugeja kätte.

Traadi tegelaseks on valdavalt tema kodukandi – Otepää ümbruse – rahvas alates 1721. aastast ja tegemist pole sugugi väljamõeldud isikute ja juhtumustega. Nimetagem tegelasi: Middendorff, Dellingshausen, Oettelid, Mohrenfeldt, Jakob Hurt, Jakob Tamm, J. V. Veski, P. Pöld, Helmi ja Karl Viitolid, aga ka Svešnikov, Koltšak ja koguni soome-rootsi poetess Edith Södergrad oma Karjala kannase probleemidega. Ja kogu see maailm toimib koosluses ja järjepidevuses 1721. aastast 1930-ndateni, aidates mõista ehk ka tänast päeva.

Kogumik on emotsionaalne sissevaade aega, mis kipub oma seostes ununema ja tänaseks jõudma ajatabeleis üsna kuivkrõbedate faktide ja nimedena.

Mitmed kogumiku novellid on pälvinud Tuglase novelliuhinna, viimati sai selle niminovell “Sarviku armastus” 2007. aastal.

Ringkäik iidse linnas

Tallinnast on 19. sajandist alates tehtud rohkesti fotosid, samu objekte on pildistatud sadu kordi erinevatest rakurssidest ja paljude fotograafide poolt. Rohkesti on ilmunud ka pildialbumeid, mille keskmes tavaliselt on vanalinn, mis 1997. aastal kanti UNESCO maailma kultuuripärandi nimekirja.

Ka selles albumis on esiplaanil vana hansalinn rikkalik arhitektuuripärand, milles on esindatud gootika, barokk, klassitsism, juugend, omanäoline paeerhitektuur jm. Selle kõrval on panoraamvaated, tänavad ja pargid, sadamad ja raudteejaamad, maalilised looduspildid.

Koloreeritud ja must-valgetel pilt-postkaartidel on kujutatud Tallinna ehitisi ja inimesi nii nagu nad nägid välja 19. sajandi lõpul ja 20. sajandil enne Teist maailmasõda. Piltide autorid on Eesti fotograafia ajaloo tuntud

nimed, nagu Johannes ja Peeter Parikas, Karl Noormägi, Jaan Vinnal, Jaan Kristin. Kirjastajate seas on R. von der Ley, M. Lewinthal, O. Haidak, T. Jakobson, Karl Lemberg, Ploompuu, Kluge & Ströhm, Alexander Akuloff, Gustav Schneider. Eestianelisi postkaarte trükiti ka Riias, Leipzgis, Bautzenis, Dresdenis, Berliinis, Zürichis, Stockholmis ja mujalgi.

Keskaegsete hoonete kõrval on pildidel ehitisi ka hilisemast ajast, sh moodsaid hooneid 20. sajandi algusest ja esimesest iseseisvusperioodist Toompeal, Pärnu maanteel, Vabaduse platsil, Viru tänaval jm.

Pildidel on kujutatud nii ühiskonna eliiti kui lihtinimesi, samuti kõrgeid külalisi ja kroonitud päid Tallinnas: viimane Vene keiser Nikolai II, kes külastas Tallinna korduvalt, Rootsi kuningas ja kroonprints, Poola president.

Kajastamist on leidnud poliitilised ja kultuurisündmused, revolutsioonid

ja sõjad (sh Tallinna pommitamine 9. märtsil 1944), laulupeod, meeleavaldused ja paraadid.

Raamat alustab ringkäiku iidse linna kõige vanemast osast – Toompeast – ja jõuab välja äärelinnadesse (Kadriorg, Pirita, Kopli, Nõmme).

Vana Tallinn: ehitised ja inimesed
Piltpostkaarte
Sven Karjahärm
kogust
Koostanud Toomas Karjahärm
168 lk
kõva köide, ümbrispaaber